

Självständigt arbete (15 hp)

Författare		Program/Kurs
Daniel Banck		HSU16-18/HSU 9
Handledare		Antal ord: 14023
PhD Emma Björnehed	Beteckning	Kurskod 2HU067
<p>För kung och fosterland?</p> <p>En studie av invandrares incitament att söka sig till det militära</p> <p>For King and Country?</p> <p>The Swedish Armed Forces aim to reflect Swedish society, including its ethnical composition. Despite these ambitions and the fact that non-native Swedes are overrepresented among unemployed Swedes, recruitment is over all slow. Perhaps the Swedish Armed Forces know too little about what motivates this potential group of recruits? And perhaps the recruitment process is discriminating against non-native Swedes? This essay aims to answer what attracts foreign born citizens to join the military and what makes them stay in the service. The research methodology includes interviews and surveys of immigrants. The results of these interviews and surveys are subsequently analysed and viewed through the perspective of military sociologist Fabrizio Battistelli's theory about soldiers' incentives. According to Battistelli, three types of incentives exist: the <i>paleomodern</i>, the <i>modern</i> and the <i>postmodern</i>. His own study, <i>Peacekeeping and the Postmodern Soldier</i>, determined Italian soldiers primarily enlisted for postmodern incentives. Swedish scholars has found that the same pattern applies to Swedish military personnel. But how about the non-native Swedes? This study shows that predominantly modern incentives attract non-native Swedes to join the military, and mainly paleomodern incentives make them stay within it. However, while Swedish soldiers seem to be driven by postmodern incentives, immigrants are not influenced by these in any noticeable way. Instead the study's results indicate that there are further categories of motives affecting the non-native Swedes, namely <i>contextual and cultural</i> incentives.</p> <p>Nyckelord:</p> <p>Försvarsmakten, krigsvetenskap, personalförsörjning, incitament, Battistelli, militärsociologi, integration, arbetslöshet, sysselsättning, drivkrafter, paleomodern, postmodern, modern</p>		

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
Vem söker Försvarsmakten?	3
Utmaningarna med militär personalförsörjning	4
Problemformulering och syfte.....	6
Frågeställning	6
Avgränsningar	7
Tidigare forskning	7
Disposition	10
2. Teori	11
Militärsociologi - militärens roll i samhället.....	11
Vem söker militären?	12
Varför ska man bli militär? - Battistellis tre perspektiv	12
Slutsatser	14
3. Metod	16
Studiens föresats.....	16
Forskningsmetod	16
Metodens svagheter.....	16
Fältarbete.....	18
Operationalisering	24
4. Analys	25
Empiri från de kvalitativa intervjuerna	25
Empiri från den kvantitativa enkätstudien	35
5. Syntes & Slutsatser	40
Vilka incitament har invandrare att söka militärtjänst i sitt nya hemland?	40

Hur kan invandrares motivation till militärtjänst förklaras utifrån Fabrizio Battistellis militärsociologiska teori om perspektiv på incitament?.....	43
6. Diskussion	46
Diskussion rörande studiens resultat	46
Reflektion rörande studiens svagheter	47
Reflektion rörande fortsatt forskning	47
Reflektion rörande särskilda satsningar på frivillighet och rekryteringskraft.....	47
7. Käll- och Litteraturförteckning.....	49
Litteratur.....	49
Rapporter, artiklar och andra källor	49
Offentligt tryck.....	51
Elektroniska källor	51

1. Inledning

Vem söker Försvarsmakten?

Denna uppsats utforskar vad som kan locka nästa generation kvinnor och män till Försvarsmakten. I fokus står en växande samhällsgrupp som alltmer hamnar i militära rekryterares blickfång i Europa: första och andra generationens invandrare. Är det i denna grupp morgondagens militära medarbetare återfinns när insatsförsvarets veteraner och utlandssoldater sviker i takt med att internationell tjänst alltmer ersätts med nationellt försvar? Undersökningen pekar på att så kan vara fallet; att gruppen är ovärderlig för militär personalförsörjning, men också att Försvarsmakten behöver arbeta målmedvetet för att nå ut till och attrahera den. Det räcker inte med att synas; för att attrahera denna samhällskategori erfordras nära och kontinuerlig kommunikation, riktade budskap och erbjudande om något många saknar; tillhörighet, framtidstro, självkänsla och trygghet. Försvarsmakten måste riva murar, göra trösklar lägre och bygga nya broar. Försvarsmakten genomgår just nu en transformering. Från att ha varit en renodlad yrkeskår skall Försvarsmakten bli en hybrid av pliktbaserat medborgarförsvar och fast anställd personal. I och med det förändras också dess attraktionskraft och människors motiv att rekryteras.

Det handlar dock om mer än personalförsörjning; det är ett ideologiskt paradigmskifte, och för att förstå dess omfattning krävs stöd i den militärsociologiska teorin. Militärsociologer som Morris Janowitz och Samuel Huntington beskriver olika syn på militärens roll i samhället men förefaller överens om att militär verksamhet tilltalar individer med konservativ syn på människa och samhälle och därför bäst rekryteras ur sådana grupper.¹ Charles Moskos och Charles Tilly beskriver hur människors relation till militären beror på deras bild av och förförståelse för den.² Fabrizio Battistelli förklarar att incitament för militärt engagemang divergerar mellan individer och samhällsgrupper och att människor tillfredsställs helt olika beroende på den militära verksamhetens natur.³ Militärsociologin utgör ett teoretiskt ramverk som kan stödja Försvarsmakten i att förstå vilken kontext den verkar; vilka förutsättningar som påverkar exempelvis personalförsörjning.

¹ Morris Janowitz, *The Professional Soldier: a social and political portrait*, (New York: Free Press, 2017), Kapitel 5-8; Samuel Huntington, *The Soldier and the State: The Theory and Politics of Civil-Military Relations*, (Harvard: Harvard University Press, 1985), Kapitel 3; Bengt Abrahamsson, *Militärer, makt och politik: En skarpsinnig analys av militärerna som grupp och deras roll i det nutida samhället*, (Stockholm: Prisma, 1971), Kapitel 2-4.

² Charles Moskos, "From Institution to Occupation: Trends in Military Organization," *Armed Forces & Society* 4 (1977): 41-50; Charles Tilly, *Coercion, Capital and European States*, (Oxford: Blackwell Publishers, 1990), Kapitel 7.

³ Fabrizio Battistelli, "Peacekeeping and the Postmodern Soldier," *Armed Forces & Society*, (1997): 467-484.

Uppsatsen tar utgångspunkt i militärsociologin och framför allt Battistellis teori om bevekelsegrund för att söka militärtjänst. Enligt hans forskning styr postmoderna incitament de karriärval många av dagens unga européer gör; *självförverkligande* och *bekräftelse* är de dominerande drivkrafterna och 2000-talets insatsförband har erbjudit dem just de äventyr och utmaningar man sökt. Första och andra generationens invandrare däremot, har varit och är kraftigt underrepresenterade både i utlandsstyrkan och i Försvarsmakten vilket kan indikera att andra incitamentsstrukturer förekommer hos gruppen. Att Försvarsmakten återtagit nationellt fokus torde attrahera den som bär andra incitament än självförverkligande, men trots detta och stick i stäv med Försvarsmaktens ambition att skapa mångfald är gruppen fortsatt underrepresenterad. Kanske saknar Försvarsmakten kunskap om gruppen, eller så finns fel och brister i de teoretiska ramverk som ligger till grund för rekryteringsprocessen. Denna studie ser an sådan problematik. Genom möten med första och andra generationens invandrare närmar sig studien en grupp potentiella framtida Försvarsmaktsmedarbetare för att lära mer om dem och deras incitament för militärt engagemang. Finns det outforskade aspekter av drivkrafter som på grund av kulturella eller kontextuella aspekter inte ryms i den vedertagna teorin?

Utmaningarna med militär personalförsörjning

Flertalet europeiska nationer brottas med utmaningar avseende militär personalförsörjning. Allt fler uppmärksammar också den resurs invandrare innebär i sammanhanget. Officiellt förklaras detta med behovet av språklig och kulturell kompetens samt ansatsen att militären demografiskt sett skall spegla det samhälle den representerar. Utöver sådana tillkännagivanden framträder emellertid mer pragmatiska bevekelsegrunder. Det handlar om insatser mot arbetslöshet och utanförskap, och om militär rekrytering i tider av förändrad demografi på arbetsmarknaden.⁴

*In most developed countries fertility is below replacement level. And the majority of countries report increasing life expectancies. [...] In Europe the age group 0-15 is already shrinking. This world region now faces declining working age populations.*⁵

⁴ Emma Jonsson, *Recruitment of persons born abroad to the Swedish Armed Forces 2013*, (Stockholm: Försvarshögskolan, 2013), 1-8; Frank Brundtland Steder, Tessa op den Buys, Emma Jonsson, Valerian Lecoq, René Moelker, Nancy Otis, Tibor Szvircevs Tresch, Johan Österberg, Philippe Manigart, *Breaking Away from a White Male Organization? Expert Opinions on Recruitment of Women and Ethnic Cultural Minorities*, (Chicago: Armed Forces & Society, 2017), 1-21.

⁵ Rainer Münz, *Aging and Demographic Change in European Societies: Main Trends and Alternative Policy Options*, (Hamburg: Hamburg Institute for International Economics, 2007), 1.

I Sverige vacklar Försvarsmaktens frivilliga rekrytering och 2018 återinför Sverige av denna anledning värnplik. Nu är den dessutom könsneutral och omfattar kvinnor som män. Inledningsvis skall 4000 rekryter utbildas årligen, men regeringen har öppnat för att öka antalet om nödvändigt; om utbildningsvolymerna inte växer begränsas krigsförbandens grundberedskap. Ambitionen är att 2500 av 4000 grundutbildningsplatser skall fyllas på frivillig basis, men Regeringens särskilda utredare konstaterar samtidigt att konkurrensen om arbetskraften ökar;

Det är osannolikt att antalet frivilligt sökande kommer att öka om inte särskilda satsningar vidtas för att främja frivilligheten och öka rekryteringskraften.⁶

Sverige har sedan värnplikten lades vilande genomgått omfattande demografisk förändring och idag står helt nya grupper till buds för framtida personalförsörjning. Gruppen invandrare är dock kraftigt underrepresenterad i Försvarsmakten vilket i sig placerar den i sökljuset för arbetet med rekrytering. Att invandrare år 2017 hade en arbetslöshetsgrad om 17 procent för män respektive 15,2 för kvinnor vittnar därtill om god potentiell tillgänglighet på arbetsmarknaden.⁷

Försvarsmakten saknar statistik om hur många anställda som är invandrare. Personuppgiftslagen förbjuder myndigheter att registrera information om känsliga uppgifter som etnicitet.⁸ Härav finns ej heller siffror på hur fördelningen etniskt svenska respektive invandrare ser ut i *Beredskapsunderlaget*; det frågeformulär som nästan 85 000 ungdomar födda 1999 svarat på inför eventuell mönstring och värnplik.⁹

Avseende fördelningen på sökande till det frivilliga insatsförsvaret år 2011-2016 finns emellertid information att tillgå. Till *Grundläggande Militär Utbildning* år 2017 var 10,8 procent av de sökande, respektive 5,4 procent av de slutligt antagningsbara, invandrare. Gruppen kan sägas ha andelsmässig representativitet bland det totala antalet sökande, men är underrepresenterad bland de slutligt antagna, vilket beror på oproportionerligt stora bortfall i rekryteringstesterna.¹⁰

Ytterligare en aspekt av frivilligheten som påverkat sammansättningen sökande/antagna är konceptet *flexibel antagning* som infördes 2014. Enkelt beskrivet innebär konceptet att *först till kvarn får* mönstra, vilket misstänks gynna män framför kvinnor. Männerna uppvisar tendens till

⁶ Regeringskansliet, *En robust personalförsörjning av det militära försvaret*, (Stockholm: Regeringskansliet, 2016), 138.

⁷ Svenska Statistiska Centralbyrån, *Arbetsmarknadssituationen för hela befolkningen 15–74 år: AKU Andra kvartalet 2017*, (Stockholm: Svenska Statistiska Centralbyrån, 2017), 30.

⁸ "Personuppgiftslagen", Svensk Författningssamling, Sveriges Riksdag, Hämtad 2018-02-24, http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/personuppgiftslag-1998204_sfs-1998-204

⁹ Rekryteringsmyndigheten, *Beredskapsunderlaget 2017*, (Karlstad: Rekryteringsmyndigheten, 2017), 4-5.

¹⁰ Jonsson, *Recruitment*, 6.

kortare beslutscykel än kvinnorna, som å sin sida, pga. bättre studieresultat ofta har fler alternativ att ta ställning till. Konceptet misstänks ha bidragit i en minskning av andelen antagningsprövande kvinnor från 48 till 38 procent.¹¹ Hur flexibel antagning påverkat invandrade sökande saknas kunskap om, men det är inte avlägset att anta att individer som tillhör en minoritet eller känner utanförskap i samhället tvekar eller reflekterar ett slag innan ansökan till en uppenbart annorlunda social/etnisk kontext.

Försvarmakten har inte förhållit sig passiv till problematiken med låg andel invandrare, utan har vidtagit olika åtgärder för att öka gruppens representativitet. Ett exempel är projektet *Förberedande Militär Utbildning* där invandrarungdomar gavs möjlighet att under tio veckor prova på militär verksamhet. Ett annat exempel är *Metodutveckling för effektivare rekrytering av särskilda målgrupper* där Försvarmakten och Försvarshögskolan i ett samarbete sökt utveckla metoder för rekrytering av underrepresenterade grupper som kvinnor och invandrare.

Projektet till trots förmår Försvarmakten inte i tillräcklig grad tillvarata denna grupp potentiella medarbetare. Invandrare är fortfarande underrepresenterade. För att nå demografisk representativitet, måste Försvarmakten antingen omformulera sina antagningskrav eller överse rekryteringsprocessen, vilket är slutsatserna i nyss nämnda projekt samt angränsade studier.¹²

Problemformulering och syfte

Syftet med denna undersökning är att genom semistrukturerade kvalitativa intervjuer och en kvantitativ enkätstudie undersöka invandrares incitament att söka sig till militärtjänst. Analysen sker genom en krigsvetenskaplig lins och utgår från Fabrizio Battistellis militärsociologiska teori om incitament för militär tjänstgöring.

Frågeställning

Studien ställer frågan; *Vilka incitament har invandrare att söka militärtjänst i sitt nya hemland?* Inom ramen för frågan ser studien an fallet Sverige och Försvarmaktens vacklande rekrytering. Rekryteringen bygger till största del på frivillighet och därmed är Försvarmakten beroende av kunskaper om tänkbara rekryters drivkrafter. *Hur kan invandrares motivation till militärtjänst förklaras utifrån Fabrizio Battistellis militärsociologiska teori om perspektiv på incitament?*

¹¹ Emma Jonsson, Sofia Svensén, *Rekryteringsunderlaget 2017*, (Stockholm: Försvarshögskolan 2017), 38.

¹² Johan Österberg, "Preparatory Military Training: An Experiment in Integrating Minorities in the Swedish Armed Forces," *Res Militaris*, (November 2017), 9-11; Jonsson, *Recruitment*, 6.

Avgränsningar

Studien avgränsar sig till Sverige och populationen *första- och andra generationens invandrare med utomeuropeisk börd*, i texten benämnd *målgruppen* eller *invandrare*. Avgränsningen motiveras av forskningsluckan; lite är känt om relationen mellan utomeuropeiskt födda människor och militären i de samhällen de etablerat sig i, i synnerhet Sverige och Forsvarsmakten.

Tidsaspekter och ekonomi avgränsar fältarbetet till Mälardalen, samt antalet genomförda intervjuer respektive enkäter till 15/50.

Tidigare forskning

Vem vill bli militär?

Den *kvantitativa* studien *Why are young people attracted to the armed forces?* utförd av *European Defense Agency, EDA*, studerar ungas incitament till militär anställning i fem nationer, däribland Sverige. Studien finner att viktigast för unga idag, då de söker arbete, är *anställningstrygghet, bra lön* respektive *god arbetsmiljö*, s.k. *moderna* incitament.¹³ Resultatet är intressant då sådana incitament i flera samtida *kvalitativa* studier står tillbaks för självförverkligande och äventyr, så kallade *postmoderna* incitament.

Undersökningen lider tyvärr av populationsbias; den baseras på individer som deltagit av eget intresse efter att ha funnit enkäten, vilket stör resultatets validitet.

En internationell studie som identifierat helt andra drivkrafter än den föregående är *Motivation to be a Soldier* i vilken soldater från åtta länder utfrågats om motiv och tillfredsställelse i det militära. Här är *postmoderna* incitament starkast, tillsammans med *altruistiska - paleomoderna*, vilket skulle kunna översättas som *äventyret utlandstjänst i kombination med att göra något för fred och rättvisa*. Erik Hedlund som deltog i studien förklarar fenomenet med det svenska systemet med yrkessoldater och omfattande etablering i internationella insatser. Framträdande i studien är avsaknaden av *moderna* incitament för att söka militär anställning.¹⁴

¹³ Philippe Manigart, Valerian Lecoq, René Moelker, Tessa op den Buijs, Frank Brundtland Steder, Johan Österberg, Emma Jonsson, Tibor Szvircevs Tresch, *Why are young people attracted to the armed forces? A comparison between five countries.* (European Defense Agency, 2017), 15.

¹⁴ Erik Hedlund, *Motivation to be a Soldier: A comparison of eight countries*, (Stockholm: Försvarshögskolan, 2017), 47-63.

Hedlund har också forskat på helsvenska förhållanden och funnit liknande resultat. I två kvalitativa studier har han intervjuat svenska soldater i Utlandsstyrkan respektive kadetter vid Militärhögskolan rörande deras inställning till utlandstjänst. Hedlund finner att båda grupperna sökt utlandstjänst på till största delen *postmodern*, bevekelsegrund.¹⁵

Psykologisk profil, värderingar och attityder har också studerats för att förstå vilka som söker internationellt tjänst eller ej. Resultat visar att de soldater som söker internationell tjänst efter sin värnplikt i hög grad uppvisar altruistiska drag, empatiska profiler och familjeorienterade värderingar vilka korrelerar med de altruistiska-paleomoderna incitament Hedlund funnit.¹⁶

En viktig och avgörande skillnad mellan EDA-studien å ena sidan och de övriga å den andra, är att EDA-studien, sitt validitetsbias i beaktande, undersöker inställning till *militären som arbetsgivare* medan flera av de senare forskat i vad som lockat till *insats i yrkesförsvaret*. Inom militärsociologin definieras dessa som ideologiskt olika paradig, något som närmare omnämns i teorikapitlet och som är avgörande för denna studie. Studierna om incitament för utlandstjänst vittnar tydligt om vad som varit Försvarmaktens fokus under de senaste åren. Studier, i synnerhet svenska, om vad som lockar ungdomar till nationell militär verksamhet är obefintliga och påvisar den forskningslucka som denna studie föresätter sig fylla.

Vem får bli militär?

Acceptans för olikhet och mångfald infinner sig inte alltid utan friktioner och fenomenet förefaller vara internationellt. Flera europeiska länder redovisar erfarenheter av spänningar mellan infödd och invandrad militär personal, inte minst från f.d. koloniområden.¹⁷ I Holland och Belgien har sådan problematik framtvingat utbildningskampanjer för att minska motsättningar och möjliggöra ökad rekrytering av invandrare.¹⁸ Sådana faktum visar på vikten av kontinuerligt arbete med acceptans och är lätt applicerbar också på Sverige. Om mångfald eftersträvas officiellt, men olikheter inte omfattas i rekryteringsprocessen är arbetet förgäves.

¹⁵ Erik Hedlund, "What Motivates Swedish Soldiers to Participate in Peacekeeping Missions" *Armed Forces & Society*, (2011): 180-190.

¹⁶ Leif Rydstedt, Johan Österberg, "Psychological Characteristics of Swedish Mandatory Enlisted Soldiers Volunteering and Not Volunteering for International Missions," *Psychological Reports* (2013), 1-11; Johan Österberg, Leif Rydstedt, "Core values and attitudes among Swedish conscripts volunteering for international missions," *The Journal of Values-Based Leadership*, (2013), 1-10.

¹⁷ Christopher Dandeker, David Mason, "Ethnic diversity in the British armed forces," in *Cultural Diversity In the Armed Forces*, ed. Joseph Soeters, Jan van der Muelen, (New York: Routledge, 2007), 141-153.

¹⁸ Rudy Richardson, Tessa op den Buijs, Karen van der Zee, "Changes in multicultural, Muslim and acculturation attitudes in the Netherlands armed forces," *International Journal of Intercultural Relations*, Vol.35 (2011), 1-12; Philippe Manigart, "Diversity in the Belgian Armed Forces," in *Cultural Diversity In the Armed Forces*, ed. Joseph Soeters, Jan van der Muelen, (New York: Routledge, 2007), 185-199; Rudy Richardson, Jolanda Bosch, René Moelker, "Diversity in the Dutch Armed Forces, in *Cultural Diversity In the Armed Forces*," ed. Joseph Soeters, Jan van der Muelen, (New York: Routledge, 2007), 200-214.

Ett konkret exempel på svensk möjlig diskriminering av invandrare är deras uppenbart sämre förutsättningar än infödda att klara Försvarsmaktens antagningstester. Emma Jonsson har studerat invandrare i rekryteringsprocessen, från ansökan till anställning i Försvarsmakten och noterar oproportionerligt stora frånfall i gruppen. Jonsson konstaterar att språkliga och behörighetsmässiga barriärer utgör de största hindren för gruppen. I sin rapport *Recruitment of persons born abroad to the Swedish Armed Forces 2013* angriper hon problemen och argumenterar för en översyn av rekryteringsprocessens komponenter i syfte att minimera risken för diskrimineringsfaktorer.¹⁹

Ytterligare en aspekt av vem som vill eller får bli militär är föräldrars inflytande på sina barns val av karriär. Fenomenet avhandlas i den amerikanska studien *Parental influence on youth propensity to join the military* vilken nyttjar en metod kallad *The Theory of Planned Behavior* för att mäta sannolikheten att en individ söker sig till det militära beroende på föräldrarnas inflytande. Studien finner att föräldrar har en i högsta grad betydande roll i sådana beslut. Föräldrar antas förse sina barn med en stor del av deras totala kunskap om yrken och arbete;

*[...] parents are a major source of children's knowledge and beliefs about occupations. Our research found support for a direct association between parent intentions to recommend military service and child intentions to join.*²⁰

Ungdomsbarometern redovisar i sin rapport *Försvarsmakten - specialanalys* från 2018 rön kring vad som driver och påverkar unga av idag. Rapporten konstaterar bl.a. att av ungdomar i åldersspannet 15-24 år är 15 procent av kvinnorna intresserade av att göra lumpen, medan motsvarande siffra för män är 30 procent, samt att de främsta drivkrafterna för att göra lumpen handlar om utmaning och att testa sig själv.²¹

Försvarsmakten har låtit *Beyond Research* och *Demoskop* undersöka olika perspektiv av personalförsörjning. Även sådan forskning har utpekat postmoderna drivkrafter som förhärskande bland unga, civila såväl som militära rekryter, vad anbelangar yrkes- och livsval.²²

¹⁹ Jonsson, *Recruitment*, 6.

²⁰ Jennifer Lee Gibson, Brian Griepentrog, Sean Marsh, "Parental influence on youth propensity to join the military," *Journal of Vocational Behavior*, (2007): 538.

²¹ Ungdomsbarometern, *Försvarsmakten - specialanalys*, (Stockholm: Ungdomsbarometern, 2018), 53-64.

²² Demoskop, *Livsstilsstudie unga*, (Stockholm: Försvarsmakten, 2014), 114-115; *Beyond Research, Uppföljning Hitta fler lämpliga*, (Stockholm: Försvarsmakten, 2012), 27.

Få studier är emellertid gjorda på invandrare och deras incitament, varför breda kunskaper om eventuella skillnader mot tidigare forskning saknas. Försvarmaktens egen studie inför genomförande av projektet *Öppen dörr* utgör dock ett undantag och ger ett antal viktiga indikationer värda att granska. Slutrapporten redovisar exempelvis hur familjekonstellation och föräldrars inflytande respektive uppfostran av sina barn, inte minst döttrar, skiljer sig åt kulturer emellan.²³

Disposition

Studiens inledande kapitel presenterar bakgrunden till valt forskningsområde och ämnesval: problemet med en vacklande personalförsörjning i ett militärsociologiskt paradigmskifte, samt en möjlig lösning. Vidare redovisar kapitlet tidigare forskning som sammantaget påvisar den forskningslucka studien angriper. Kapitlet redogör slutligen för frågeställningar, definitioner och avgränsningar. Studiens andra kapitel presenterar de militärsociologiska teoribildningar som utgör studiens teoretiska ramverk och förankrar den därmed i vetenskaplig problematik. Metodkapitlet redovisar studiens forskningsmetod och något om hur teoristudie respektive fältarbete bedrivs samt vilka svagheter metoden kan antas ha. Kapitel fyra redogör för studiens analys i vilken preliminära oberoende variabler från förevarande teoristudie och fältarbete ställs visavi det teoretiska ramverket varpå resultat och slutsatser redovisas i nästföljande kapitel. Studien avrundas i och med det sjätte kapitlet vilket rymmer en diskussion på ämnet och en utblick mot framtida forskning. Kapitel sju slutligen redogör för källor och litteratur.

²³ Beyond Research, *Slutrapport Öppen dörr*, (Stockholm: Försvarmakten, 2012), 10-13.

2. Teori

Militärsociologi - militärens roll i samhället

Militärsociologin studerar militärens roll i samhället. En dualism är framträdande; synen på militären som antingen djupt integrerad i samhällets humankapital eller som autonom institution och profession. Denna polaritet är sprungen ur de amerikanska militärsociologerna Morris Janowitz och Samuel Huntington som utvecklade sina tankegångar i kalla krigets USA. Kärnan i Janowitz resonemang handlar om att det militära maktmedlet, inte minst kärnvapnen, måste stå under det civila samhällets, dvs. de folkvalda politikernas *subjektiva kontroll*. Soldater skall av samma anledning vara av folket: *citizen soldiers*. Huntington anser å sin sida att samhällets utveckling gör det komplext och sårbart, vilket han löser med starka och välrustade samhällsinstitutioner. Huntingtons syn är att politik ska ha mindre inflytande; *objektiv kontroll* över militären och att denna ska utgöra en autonom institution, befolkad av yrkeskrigare som själva råder över och utövar det den är bäst på; den militära våldsutövningen.²⁴

Emellertid; för att vidga perspektivet bortom kalla kriget och dessutom förstå fler kulturer och kontexter än amerikansk, krävs andra tänkare än Janowitz och Huntington vars teorier i första hand förklarar ett segregerat USA. Charles Tilly har ett postkolonialistiskt perspektiv på militärsociologi och beskriver konsekvenserna av västländers inblandning i tredje världen; inte sällan i form av militärer inblandade i såväl politik och näringsliv, som i förtryck av befolkning.²⁵

Med kännedom om Janowitz respektive Huntington och de två militärsociologiska paradigmen de representerar är det enkelt att flytta blicken till Sverige och Försvarmaktens roll i samhället. Inom loppet av ett par decennier har Försvarmakten rört sig från "Janowitzskt" värnpliktigt folkförsvar till ett "Huntingtonskt" yrkesförsvar och tillbaks till folkförsvar, men med inslag av yrkesförband. Försvarmakten skall bestå av en blandning av citizen soldiers och yrkeskrigare. Militärsociologen Charles Moskos studerar just sådan dubbelhet och beskriver militären som en *social organisation* som i själva verket befinner sig någonstans mellan två ytterligheter. Moskos är upphovsman till *I/O-modellen* vilken betraktar militären utifrån perspektiven *Institution* respektive *Occupation*. Institution innebär ett synsätt där det militära är en livsstil och ett kall för de anställda, medan *Occupation* innebär ett yrke som vilket förvärv som helst.²⁶

²⁴ Janowitz, *Professional Soldier*, 417-440; Huntington, *Soldier and State*, 80-98.

²⁵ Tilly, *Coercion*, 193-227.

²⁶ Moskos, "Institution to Occupation," 41-50.

Modellen har bland annat nyttjats i USA av John Eighmay i studien *Why Do Youth Enlist?*²⁷ syftande till att förstå just ungdomars drivkrafter bakom militärt engagemang.

Vem söker militären?

Janowitz såväl som Huntington vittnar om pragmatisk syn på militär personalförsörjning där amerikansk under- och medelklass ses som högavkastande grupper för rekrytering. Båda menar också att den militära miljön attraherar individer med konservativ syn på människa och livsstil och att traditioner, ära och heder motiverar dessa människor mer än pengar.²⁸

Moskos hänvisar sådana ideologiska incitament till *Institution* i sin I/O-modell. Han beskriver där en militär självbild av utvalda, prövade och offervilliga yrkeskrigare. Denna självbild menar han får människor att söka sig till såväl som stanna kvar i tjänst. Samtidigt hävdar Moskos, finns det incitament för militär tjänstgöring som handlar om helt andra saker än ära och ideologi. I perspektivet *Occupation* belyser han hur militärer också går till jobbet som alla andra för att ha råd med mat, sjukvård och boende.²⁹

Bengt Abrahamsson belyser militärsociologi ur svenskt perspektiv och kopplar svensk folkförankring i försvarsfrågor till Janowitz resonemang. Abrahamsson är pragmatisk i sin bedömning av var Försvarsmakten har sin rekryteringsbas och framhäver samhällskategorier med hög fruktsamhet (föder många barn) och därtill saknar andra naturliga möjligheter till utbildning och avancemang än de som en militär bana kan erbjuda.³⁰

Sammanfattningsvis råder militärsociologisk samsyn kring vikten av en bred rekryteringsbas omfattande alla de grupper i samhället som har förutsättningar att tillhandahålla rekryter. Vad teorierna emellertid saknar är kraft att förklara *varför* det ser ut som det gör; vilka incitament och drivkrafter som ligger till grund för vad teorierna beskriver. Moskos är med sin I/O-modell den som kommer närmast individuella incitament, men dess samtidighet och relevans idag måste rimligtvis ifrågasättas. Människorna Moskos studerade på 1980-talet är idag föräldrar till de unga som denna studie vill undersöka. Hur mäts incitament bäst hos dagens generation unga?

Varför ska man bli militär? - Battistellis tre perspektiv

För att begripa hur unga kvinnor och män ska attraheras till Försvarsmakten måste deras drivkrafter i livet först förstås. Fabrizio Battistelli har studerat italienska soldater och officerare;

²⁷ John Eighmey, "Why Do Youth Enlist?" *Armed Forces & Society*, (2006): 307-328.

²⁸ Janowitz, *Professional Soldier*, 427-430; Huntington, *Soldier and State*, 59-79.

²⁹ Moskos, "Institution to Occupation," 41-50.

³⁰ Abrahamsson, *Militärer*, 50-71.

kartlagt vad incitament som drivit dem i livet samt i vilken grad militär tjänst tillfredsställt dem. Hans teori tar utgångspunkt i Moskos I/O-modell och vidgar dess förklaringskraft genom att addera drivkrafter av mer samtida karaktär. Battistelli beskriver tre olika perspektiv på incitament för militärt engagemang: *Paleomodernt-*, *Modernt-* respektive *Postmodernt perspektiv*.³¹

Paleomodernt perspektiv

Paleomodernt perspektiv speglar normativa, icke-materiella och altruistiska [självupppoffrande] incitament såsom att vara till gagn för nationen, samhället och omgivningen samt att följa sin ideologiska eller religiösa övertygelse. Sådana drivkrafter identifierade Battistelli i Moskos *Institution* där militärerna bygger en självbild av att en krigarklass; djärva, utvalda, offervilliga. Perspektivet omfattar även aspekter som tillhörighet, kamratskap, kåranda och professionalism.

Modernt perspektiv

Modernt perspektiv omfattar incitament som bidrar till individens trygghet. Ofta är moderna incitament materiella, såsom ett hus att bo i, men omfattar också *förutsättningarna* för materiell trygghet, såsom lön, meritvärde och karriärmöjlighet. Moderna incitament speglar Moskos *Occupation*, och kan exemplifieras med kalla krigets stående styrkor där soldatyrket garanterade inkomst, anställningstrygghet och eftertraktad utbildning.³²

Postmodernt perspektiv

Postmodernt perspektiv är inspirerat av Ronald Ingleharts forskning om självförverkligande som drivkraft i ett postmodernt samhälle och återfinns hos den postindustriella människan, det vill säga individer som vuxit upp efter industrialismen. Perspektivet återspeglar samhällen där självförverkligande har blivit det förhärskande incitamentet; där människan söker icke-materiell bekräftelse, erfarenheter, upplevelser och äventyr, framför social och ekonomisk trygghet.³³

Battistellis studie - Peacekeeping and the Postmodern Soldier

Battistellis egen studie från 1997 omfattar italienska soldater och officerare som deltagit i samtida militära insatser i Somalia respektive Albanien. Studien är en av de mest samtida undersökningar som står att finna, och en av få som gjorts på europeiska förhållanden. Studien är väl ansedd och ofta citerad i andra besläktade men mindre undersökningar. Dock skall beaktas att Battistellis studie idag har mer än tjugo år på nacken; en tidsperiod som hunnit innebära både

³¹ Battistelli, "Peacekeeping," 471.

³² Ibid, 471.

³³ Ronald Inglehart, *The Silent Revolution*, (Princeton: Princeton Legacy Library, 1977); Battistelli, "Peacekeeping," 471.

kriget mot terrorn och Internets frammarsch. Även om hans teori förefaller vara dem mest applicerbara på dagens förhållanden så måste varje samtida studie hålla en induktiv dörr på glänt. Battistelli undersökte tillfredsställelsegraden hos militär personal baserat på vilka drivkrafter de uppvisade i de två till karaktären helt olika insatserna. Postmoderna perspektiv visade sig dominera i Battistellis studie, men samtliga perspektiv fanns representerade och visade sig ha betydelse för hur soldaterna upplever sin tjänstgöring och vilka förväntningar de har på den. Soldater med postmoderna incitament uppvisade stor tillfredsställelse med äventyrlig tillvaro, såsom den i Somalia, men desto mindre vid lugnare insats som i Albanien, och vid rutintjänst i hemlandet. Soldater med paleomoderna incitament var de generellt mest nöjda med såväl rutintjänst som krävande verksamhet, och de med moderna incitament rent av föredrog rutintjänst i hemlandet framför utlandstjänst.³⁴

Omsatt till svenska förhållanden kan härledas att Försvarsmakten, då nationellt försvar på plats i Sverige numera är fokus, torde söka fler soldater uppbärande i första hand paleomoderna respektive moderna incitament till värvning. Detta i sin tur står till stor del i konflikt med vad som framkommit i forskning om svenska soldaters incitament.³⁵ De senaste årens intensiva fokus på utlandsinsatser har attraherat och sysselsatt en kategori militärer, i huvudsak drivna av postmoderna bevekelsegrunder, som riskerar lämna ledet när verksamheten nu byter karaktär.

Slutsatser

Janowitz och Huntington respektive Tilly erbjuder perspektiv för den som betraktar militärens roll i samhället. Perspektiven kan tjäna som verktyg för den som har för ansats att försöka förstå vilken bild av militärens roll en utrikesfödd medborgare kan bära med sig till sitt nya hemland; militären som *samhällsintegrerad*, *professionell* eller *postkolonial*.

Härvid är Tilly den som kommer resten av världen närmast då han förklarar hur kolonialismen påverkat, och ännu påverkar civil-militära relationer runt om i världen. Janowitz och Huntington saknar förklaringskraft avseende militärens roll i andra samhällen än sitt eget, och kalla krigets militärsociologiska teori får sägas ha begränsad relevans på det moderna samhället.

Emellertid, inte heller Tilly förklarar den moderna konfliktens komplexitet; hur en Afghan upplevt Svenska förband i Afghanistan, eller hur en Jezidisk flykting från Irak upplever ryska fredsstyrkor i Syrien. – Och ingen av nämnda teoretiker förklarar militärens roll i samhällen i kaos,

³⁴ Battistelli, "Peacekeeping," 467-484.

³⁵ Hedlund, "What Motivates," 180-190.

s.k. Failed States eller hur den som tvångsrekryterats upplevt sin militära tillvaro. Samtidens konflikter är alltför mångfacetterade för att låta sig förklaras med teoretiska generaliseringar.

Att en somalier med drogpåverkade milisgrupper på näthinnan, en Israel med erfarenheter från Check-Points på Västbanken och en svensk som gjort GMU har olika perception och förförståelse av militär verksamhet behöver knappast förklaras mer ingående. Dessa tre kommer också att ha helt olika förutsättningar för att identifiera sig med Försvarsmakten som eventuell arbetsgivare. Av denna anledning erfordras individperspektiv på hur bilden av militären i ett land påverkar motivation och incitament för att bli just militär i ett annat land än sitt ursprungliga. Här är Battistellis teori den mest användbara. Hans tre perspektiv försöker förklara individen, vilket är avgörande för denna studie. Även Moskos I/O-modell har relevans, men täcks in av Battistellis teori, varför den fortsättningsvis inte nämns mer än i förbifarten.

Med fullt fokus på Battistellis teori blir studiens kärna att efterse om den förklarar invandrades incitament att bli delaktiga i försvaret av sitt nya land, eller om ytterligare perspektiv erfordras.

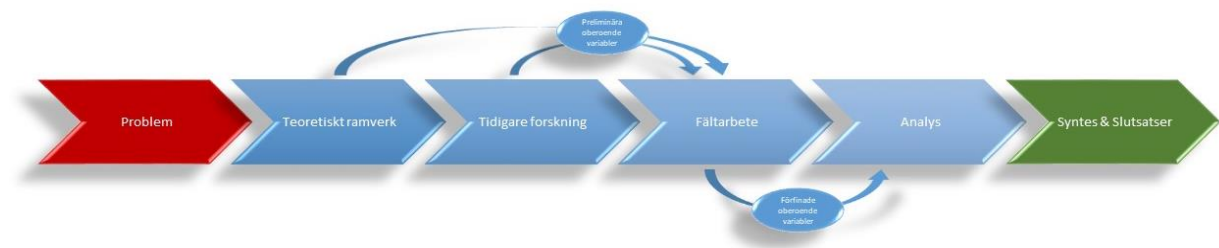
3. Metod

Studiens föresats

Studiens föresats är att genom *granskning av militärsociologisk teori och forskning*, samt egen studie av fältet söka lära mer om varför en kategori människor söker sig till militär tjänst och vad som påverkar sådana incitament. Studien är såtillvida *förklarande* med ansatsen att lämna ett *bidrag* till ett komplext forskningsområde.

Forskningsmetod

Studien bygger på en *deduktiv teoriprovande* metod där militärsociologisk teori studeras och jämförs mot egenhändigt inhämtad *kvalitativ* och *kvantitativ* data. Likväl är metoden också *induktiv* och *teoriutvecklande* eftersom den blickar utanför och bortom teorin och håller dörren öppen för komplement som gör den än mer ändamålsenlig.³⁶

Variabelhantering

Studien identifierar *preliminära oberoende variabler* i form av incitament och omständigheter som påverkar studiens *analysenheter*: *målgruppen* att närma sig Försvarsmakten eller ej, i sin tur studiens *beroende variabel*. Sådana prövas och förfinas i ett fältarbete bestående av *kvalitativa semistrukturerade intervjuer* och en *kvantitativ enkätstudie*. Fältarbetets empiri förfinar de preliminära oberoende variablerna som i undersökningens analys/syntes betraktas genom en militärsociologisk lins och ställs mot Battistellis teori om incitament.

Metodens svagheter

Studiens representativitet

Att studera en målgrupp benämnd *första och andra generationens invandrare med utomeuropeisk börd* kan leda tanken fel. Målgruppen är allt annat än en homogen grupp. Den enda homogena gruppen i sammanhanget är den som målgruppen inte är; etniska svenskar. Studiens resultat får härmed inte ses som en generalisering av alla andra än etniska svenskar. Resultatet

³⁶ Peter Esaiasson, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson, Lena Wängnerud, Metodpraktikan: *Konsten att studera samhälle, individ och marknad*, (Stockholm: Norstedts Juridik, 2012), Kapitel 6, 7 och 14.

skall istället betraktas som en bekräftelse på att det i världen finns kulturell och kontextuell mångfald som Sverige och Försvarsmakten helt enkelt har att förhålla sig till.

Avseende enkätstudien är antalet giltigt genomförda enkäter för lågt för att kunna påvisa någon statistisk säkerhet. Att enkätstudien dessutom är genomförd på *en plats vid ett tillfälle* på en *slumpvis tillrest population* informanter lämnar alltför mycket åt nycken för att resultatet skall kunna bidra till slutsatser om populationen i sin helhet.³⁷ Enkätstudien skall härför ses som ett komplement till intervjuerna och ett sätt att närma sig en ännu utforskad målgrupp.

Fältarbetets urval om femton försvarsmaktsanställda och femtio civila ur studiens målgrupp är för litet för att kunna tala om representativitet. Härtill har urvalet en geografisk begränsning till Mälardalen vilket ytterligare stör representativiteten.

Det är därför relevant att ifrågasätta om studien egentligen kan vare sig uttala något om målgruppens incitament eller utsätta det teoretiska ramverket för några hårdare vetenskapliga prövningar. Av denna anledning intar studien främst en *deduktiv* hållning till teorin, men håller dörren öppen för *induktiva/abduktiva* resultat. Härav skall betonas att studiens ansats är att glänta en dörr till ett ännu utforskat område, och i den mån representativiteten så medger, belysa *indikationer* avseende målgruppens incitament och teorins förklaringskraft däröver.

Teoretiskt ramverk och samtidighet

Stora delar av studiens teoretiska ramverk härrör från USA och perioden strax efter andra världskriget till och med kalla kriget. Med det tempo samhällen idag utvecklas kan teoriernas samtidighet och relevans därför ifrågasättas. Mycket har förändrats; kalla krigets slut och 2000-talets emigrantströmmar är två tunga skäl till att de militärsociologiska paradigmen behöver ses över. 9:11 och kriget mot terrorn är andra.

Validitet

Urvalet till studiens fältarbete löper, om det sker på bristfälliga grunder, risk att leda till populationsbias; om respondenter och informanter exempelvis, skiljer mycket från mönstringsbar ålder (16-24 år) så kan validiteten i svaren på somliga frågeställningar minska. Samma bias kan uppstå avseende bakgrund; en Norrman är per definition utrikesfödd om hen bor i Sverige, men i denna undersökning inte valid som informant.

Intervjuer innebär en risk för validitetsbias. Det är svårt att säkert veta om respondenterna svarar uppriktigt på frågorna eller om de hänförs i ämne och narrativ så att de svarar vad de egentligen

³⁷ Esaiasson et al. *Metodpraktikan*, Kapitel 20.

önskar vore svaret. I det senare fallet är det inte respondenternas incitament som mäts utan snarare deras självbild. Detta är i sin tur synnerligen intressant med tanke på militärsociologen Moskos *Institution*. Hans teori om *militär självbild* är vindlande nära beskrivningen av psykologins *kognitiva dissonans*; att lura sig själv. Det kan inte uteslutas att intervjuernas betingelser³⁸ av våda bidragit till sådana bias och att studiens resultat därmed påverkats.

Också enkätstudien löper risk att drabbas av validitetsproblematik. De ungdomar som besöker rekryteringsmässan gör det som ett led i sin skolgång (på gymnasium eller SFI) och avgör själva i vilken mån de engagerar sig i mässan. För att undvika att enkäten ifylles av endast sådana ungdomar som självmant besöker Försvarets monter sker därför deltagandet avskilt från Försvarets monter och i civil klädsel.

Reliabilitet

Det faktum att intervjuaren själv är officer och här studerar medmänniskors incitament till militär karriär innebär ett forskningsetiskt reliabilitetsdilemma. Varje informant får förutsättas ta intryck av intervjuaren vilket stör reliabiliteten. En helt oberoende relation mellan intervjuare och informant är svår att uppnå, men för att i möjligaste mån undvika farorna i beroendeställning vidtas under fältarbetet sådana åtgärder som torde mildra riskerna för bias.

Avseende enkätstudien föreligger risk för språkliga bias. En deltagare som inte riktigt förstår enkätens innehåll riskerar att svara på andra frågor än de som ställs i enkäten. För att hantera detta är måttstocken att sådana informanter som hanterar svenska så bra att en *dialog* kan föras med dem rörande undersökningen också kan delta i den. En viss språklig osäkerhet ligger dock i målgruppens natur och kan svårligen helt elimineras.

Fältarbete

Intervjuerna och enkäten utgår från operationaliseringen av teoristudiens preliminära oberoende variabler. Inför fältarbetet genomförs tre pilotintervjuer och en pilotenkät i syfte att finslipa frågeområdena, prova intervjuens betingelser samt undersöka enkätfrågornas relevans.

Intervjuerna

Semistrukturerade kvalitativa intervjuer

Intervjuerna utgår från en enkel intervjuguide omfattande följande frågeområden; *Berätta om din bakgrund och uppväxt, Berätta om militären i ditt hemland, Berätta om varför du ville bli*

³⁸ Esaiasson et al. *Metodpraktikan*, Kapitel 14.

militär och vad dina föräldrar ansåg om det, samt Berätta om hur du tror att Försvarsmakten skulle kunna rekrytera fler med bakgrund liknande din.

Intervjuerna spelas in för analys och arkivering och föregås av att respondenterna får ta del av information vilken förklarar intervjuens syfte, tillvägagångssätt och premisser.

Urval

Urvalet av respondenter till intervjuerna är *typologibaserat* omfattande *första och andra generationens invandrare (med utomeuropeisk börd) anställda i Försvarsmakten*. Avseende tjänstgöringsort är det inte avgörande för studien men variation eftersträvas. Åtkomst till respondenterna har skett per *snöbollsmetod*; individer som intervjuats har tillfrågats om de känner andra. Vidare har information om undersökningen anslagits på Soldathem vid garnisoner i Mälardalen, varvid respondenter eftersökts.

Intervjuens betingelser

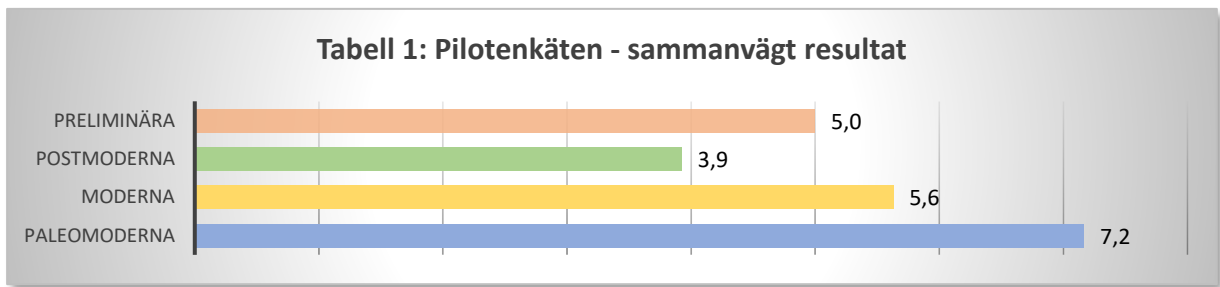
Intervjuerna genomförs som interaktionsprocess nogsamt beaktande *intervjuens betingelser: intervjuaren, respondenten, ämnet samt den omedelbara intervjusituationen*. Sammantaget eftersträvas en oberoende atmosfär där militär grad och rang upplevs fjärran eller oviktig. Gott om tid till förfogande och lugn, ostörd miljö är andra viktiga aspekter.³⁹

Enkätstudien

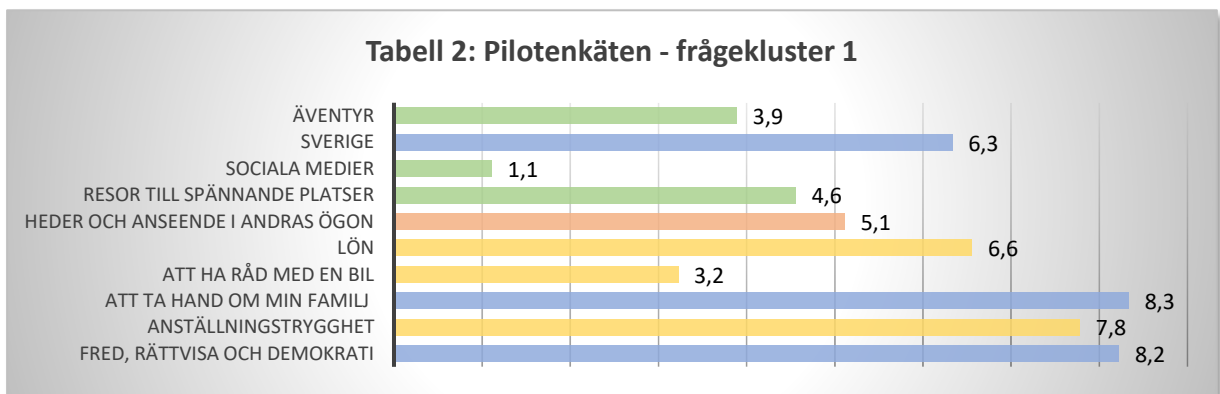
Innan huvudenkäten genomförs en pilotenkät syftande till att bidra i utformningen av den slutliga enkäten, exempelvis genom att finna fallgröpar och bias i hur frågorna ställs. En åtgärd pilotenkäten bidrog till vara att ersätta svarssystemet *rangordning* med *skattning* på en skala. Informanterna ombads *rangordna* hur viktiga ett antal faktorer är i livet. Faktorerna var fördelade på tre frågekluster, värdet 10 innebär *viktigast* och 1 innebär *minst viktigt* och inget värde fick användas mer än en gång per kluster. Uppenbart är att denna utformning bidrog till ett validitetsbias. Inbördes rangordning av faktorer visade sig olämplig då dessa var av så vitt skild karaktär. Att ställa *Att göra det rätta* (värdet 9,9 i pilotenkäten) visavi *Sociala medier (1,1)* är knappast relevant. Pilotenkäten förstärkte vissa av de iakttagelser som gjordes under intervjuerna och bistod såtillvida i framtagande av de preliminära incitament som huvudenkäten sedermera prövade. Preliminära oberoende variabler relaterade till fenomen som heder och familjeorientering benämndes i pilotenkäten *Heder och anseende i andras ögon (5,1)*, *Att göra familjen stolt (5,4)* samt *Pappas och mammas förväntningar på mig (4,4)*.

³⁹ Esaiasson et al. *Metodpraktikan*, Kapitel 14.

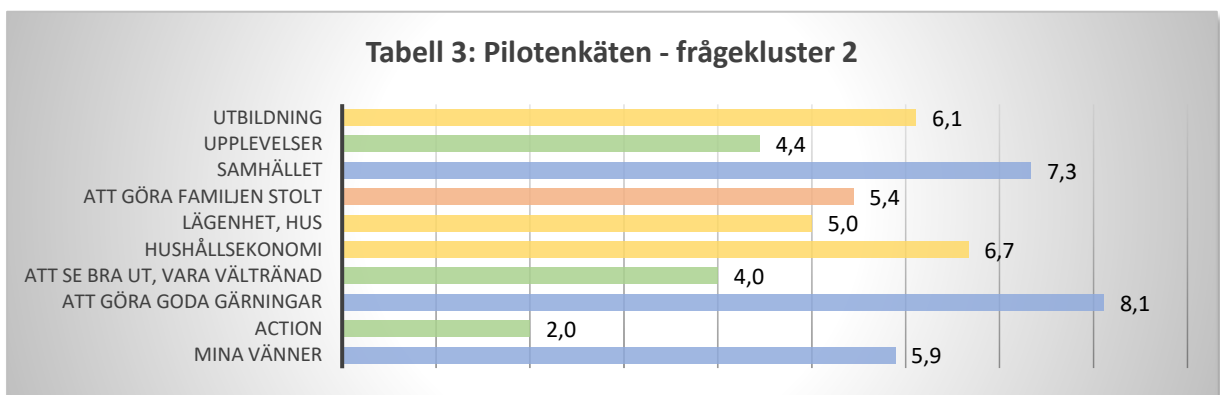
Nedan redovisas en grafisk presentation av pilotenkätens frågeställningar tillika dess resultat.

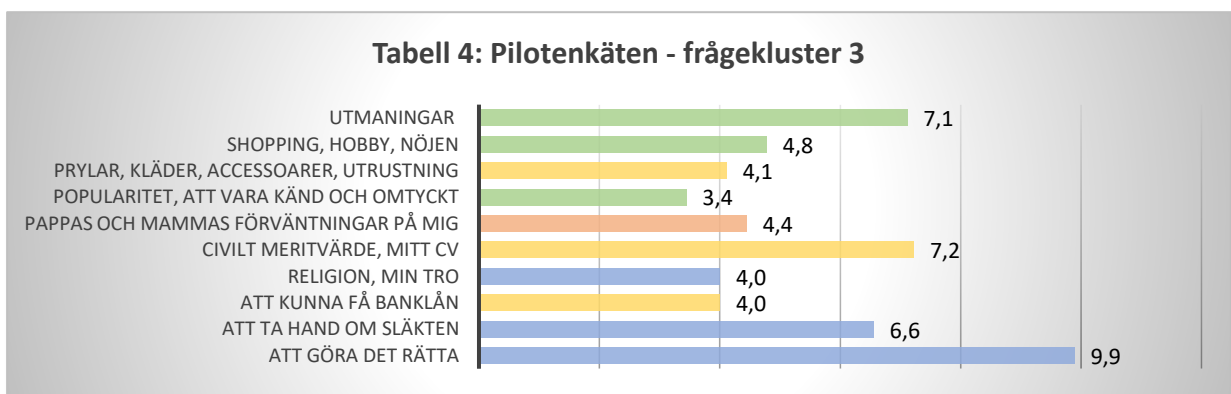
Tabell 1: Pilotenkäten - sammanvägt resultat

Tabell 2: Pilotenkäten - frågekluster 1

Tabell 3: Pilotenkäten -frågekluster 2

Tabell 4: Pilotenkäten - frågekluster 3

Huvudenkät

Huvudenkätstudien genomfördes i samband med *Rekryteringsmässan 2018*, 13/2 i Eskilstuna. Rekryteringsmässan arrangeras av Eskilstuna Kommun och Arbetsförmedlingen i Eskilstuna. Mässan var öppen med fri entré för allmänheten.⁴⁰

Urval

Huvudenkätens informanter hämtas bland besökare vid Rekryteringsmässan 2018 och riktas mot ungdomar i studiens målgrupp. Fokus i urvalet är i likhet med intervjuerna *typologibaserat omfattande första och andra generationens invandrare (med utomeuropeisk börd)*. Det praktiskt genomförbara och forskningsetiska i att vid mässan närma sig enbart ungdomar som *ser ut* att tillhöra målgruppen är tveksamt. Härav får alla som vill delta i enkäten. Denna är i sin tur utformad så att ursprung och härkomst i bearbetningsskedet är filtrerbara parametrar. Målgruppen kan filtreras ut och studeras utan att intresserade mässbesökare behöver avvisas.

Enkätstudiens genomförande

Varje enkätfråga bestod i uppgiften att ange hur viktigt ett påstående eller fenomen är för informanten. Skalan var från *helt oviktigt* (siffran 1) till *mycket viktigt* (siffran 7). Frågorna besvarades i två kluster; *vad som är viktigt i livet* respektive *vad som är viktigt vid val av arbete*.

Av drygt 100 genomförda enkäter var 50 användbara. Bortfallet beror på att alla besökare som önskade fick genomföra enkäten och de enkäter vars informanter föll utanför studiens avgränsningar sorterades bort i efterhand.

Hantering av inhämtat material

Intervjuerna spelas in och lagras digitalt varvid innehållet skriftligen sammanfattas efter respektive intervju. Detaljerad transkribering sker ej, främst av tidsskäl där värdet av fler av genomförda intervjuer bedöms högre än detaljeringsgraden i avskrift av ändå lagrad digital information. Enkäterna genomförs skriftligen för senare digitalisering. All information avpersonifieras och arkiveras för eftervärlden.

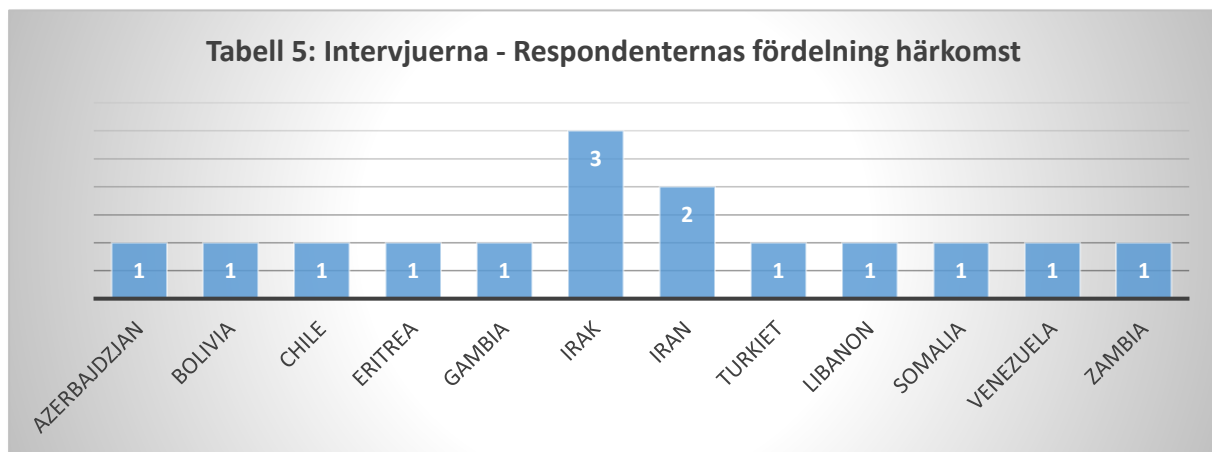
Fakta om respondenter och informanter

Nedan följer en redovisning av de individer studien hämtar sin empiri från. För att särskilja vilken typ av empiri som avses benämns individer som intervjuats *respondenter* medan de som svarat på enkäten benämns *informanter*.

⁴⁰ "Rekryteringsmässan" Hämtad 2018-02-07, <http://www.rekryteringsmassan.se/>.

Intervjuerna

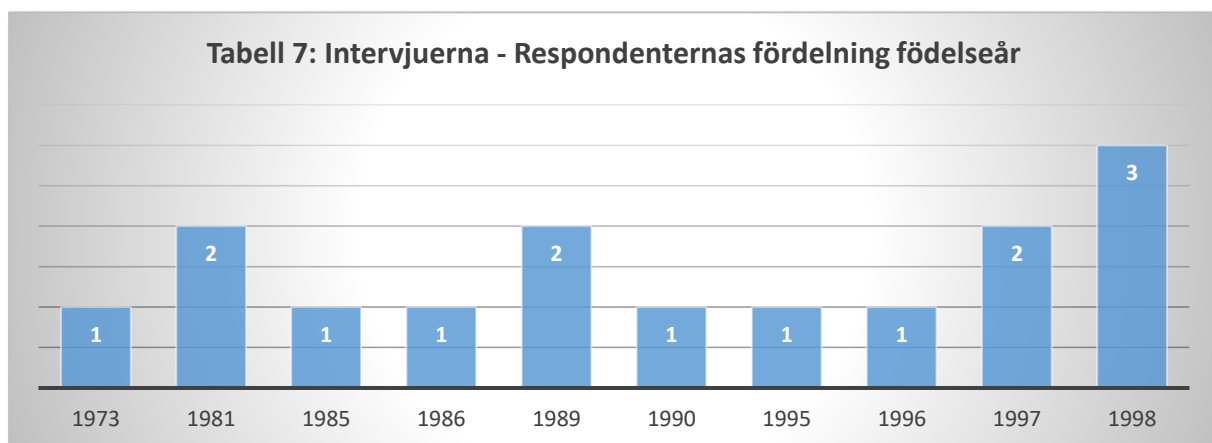
Gemensamt för respondenterna är att de har svenskt medborgarskap och anställning i Försvarsmakten (dit pågående värnplikt räknats). Av femton respondenter är endast en kvinna. Detta beror på tillgängligheten av kvinnor i målgruppen (i sig del av arbetets existensberättigande).

Tabell 5: Intervjuerna - respondenternas fördelning härkomst

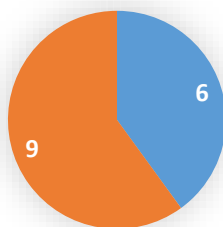
Tabell 6: Intervjuerna - Respondenternas fördelning kön

Tabell 7: Intervjuerna - Respondenternas fördelning födelseår

Tabell 8: Intervjuerna - Respondenternas fördelning anställning

■ Officer / Specialistofficer ■ Soldat

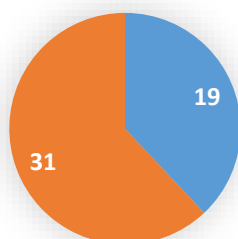
Tabell 8: Intervjuerna - Respondenternas fördelning anställning

Enkätstudien

Enkätstudiens informanter har alla utomeuropeisk börd och deltog i Rekryteringsmässan 2018.

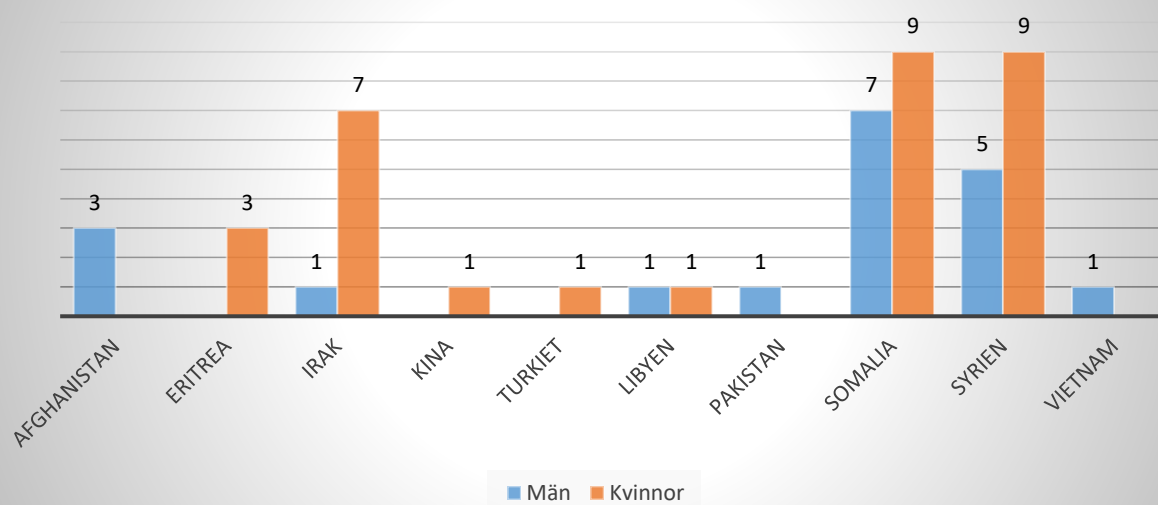
Tabell 9: Huvudenkäten - Informanternas fördelning kön

■ Män ■ Kvinnor

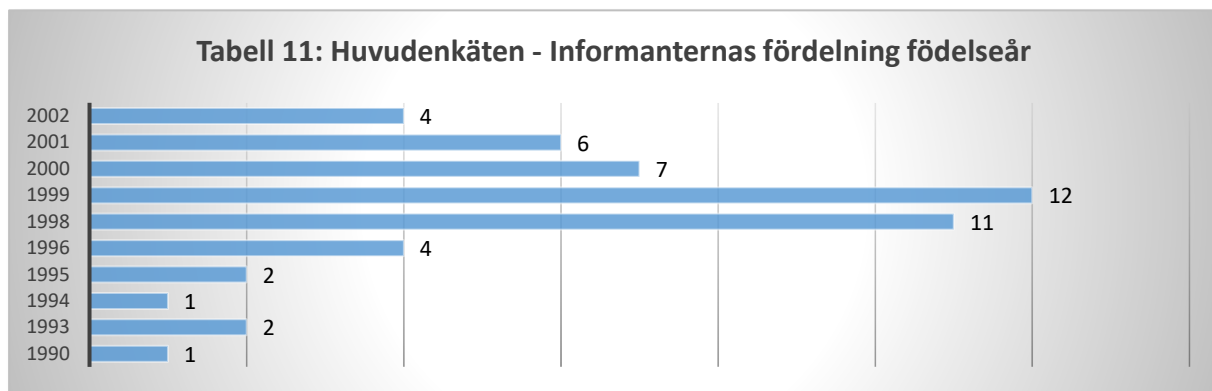

Tabell 9: Huvudenkäten - Informanternas fördelning kön

Tabell 10: Huvudenkäten - Informanternas fördelning härkomst/kön

Tabell 10: Huvudenkäten - Informanternas fördelning härkomst kön

Tabell 11: Huvudenkäten - Informanternas fördelning födelseår

Operationalisering

Studiens operationalisering sammanför dess teoretiska ramverk med den deduktiva metoden och möjliggör att empiri från intervjuer och enkäter kan relateras till teorin. Militärsociologiska perspektiv på militärens roll i samhället operationaliseras enligt studien av Janowitz, Huntington och Tilly. Incitament operationaliseras baserat på studien av Battistellis teori därom.

	Institutionaliserad	Samhällsintegrerad	Postkolonial
Militärsociolog	<i>Huntington</i>	<i>Janowitz</i>	<i>Tilly</i>
Indikatorer	Kontrakt	Beredskapsunderlaget	Beväpnade gäng
	Krigarklass	Inkallelse	FN/NATO-förband
	Kåranda	Lumpen	Fredsstyrka
	Militär självbild	Plikt	Kontraktörer/Privatarmé
	Professionalism	Rekryten	Krigets banditer
	Yrkeskår	Samhällssoldater	Milis/Mobb
	Yrkessoldat	Värnplikt	Ockupationsstyrka

Bild 1: Operationalisering av militärens roll i samhället

	Palomoderna	Moderna	Postmoderna
Militärsociolog	<i>Battistelli/Moskos</i>	<i>Battistelli/Moskos</i>	<i>Battistelli/Inglehart</i>
Indikatorer	Altruism	Anställning	Bekräftelse
	Ansvar	Bil/lägenhet	Erfarenheter
	Fredsmäklare	CV/mertivärde	Icke materiellt
	Göra något för mitt land	Ekonomi/lön/lån	Likes
	Ideologi/kall	Försörjning	Resor
	Kamratskap	Ha råd/sparande	Självförverkligande
	Militär självbild	Materialism	Upplevelser
	Peace keeping	Möbler/mat	Utlandstjänst
	Tillhörighet	Trygghet	Utmaningar
	Tro/religion	Utbildning	Utveckling
	Vara till nytta för Sverige	Utilitarism	Äventyr

Bild 2: Operationalisering av incitament

4. Analys

Empiri från de kvalitativa intervjuerna

Intervjuerna genomfördes med femton Försvarsmaktsanställda respondenter vid förband i Mälardalen. Av anonymitetsskäl redovisas inte mer information om respektive respondent än *respondent*; exempelvis är tio av femton respondenter unika avseende ursprung och annars lätta att identifiera.

Nedan följer en redovisning av de incitament för militärt engagemang som framkom under intervjuerna, betraktade genom Battistellis teoretiska lins⁴¹.

Paleomoderna incitament

Paleomoderna incitament är starka i respondentgruppen. Främst rör det faktorer som moral, ideologi och tillhörighet; att göra något för sitt land, att tillhöra något större och djupare. Altruism återspeglas också, som uttryck för patriotisk offervillighet, men även som *pliktetiskt familjeorienterad* altruism. Att kunna sända en slant till en släkting i hemlandet eller till en familjemedlem utan egen inkomst. Sådana bevekelsegrunder skulle lika väl kunna sortera under moderna incitament, men även en helt egen kategori incitament vilket analysen återvänder till.

Paleomoderna incitament beskrivs som om de lockat *till* Försvarsmakten. Djupare samtal blottlägger dock att de paleomoderna incitamenten, även om de säkerligen bidragit till att locka, utgör än starkare incitament för att *stanna* i Försvarsmakten. Fenomenet återkommer i tidigare forskning; vissa motiv till militärt engagemang utvecklas efter hand engagemanget fortgår. *Tillhörighet till Försvarsmakten* och altruistisk ambition att *förbättra världen* är exempel på vad soldater tidigare har konstaterats utveckla efter hand.⁴²

Ideologi och övertygelse starka, och ärftliga incitament

Att försvara sitt land förefaller vara det tyngst vägande incitamentet till varför lejonparten av respondenterna sökt sig till Försvarsmakten. Här framkommer gripande vittnesmål om stolthet över sitt nya hemland. Ett slags patriotisk altruism anas; det stora i att få ge sitt bidrag till sitt land, till demokratin och friheten. Sådana starka ideologiska drivkrafter tenderar ha nedärvt från övertygade och övertygande föräldrar. I synnerhet fäder med egen militär erfarenhet och eller uppfattningen att fred, frihet och demokrati skall försvaras har influerat. Betydelsen av

⁴¹ Battistelli, "Peacekeeping," 467-484.

⁴² Beyond Research, *Hitta fler*, 28.

föräldrars influens och förförståelse styrks av studien *Parental influence on youth propensity to join the military*⁴³ men sorterar inte friktionsfritt under paleomoderna incitament.

Lejonparten av respondenterna uppger att de har militärer i familjen. Även avlägsna släktingar med militär karriär omnämns med stolthet. Det är viktigt att berätta om dem; som om man vill styrka sina band till det militära ytterligare.

*Min morfars pappa var officer. Han uppfostrade morfar ganska hårt och morfar uppfostrade mig. Så jag har alltid haft en relation till det militära och vetat att jag ville göra lumpen.*⁴⁴

Under flera av intervjuerna förmedlas starka berättelser om symbolik och stolthet. Inte sällan beskriver respondenten en överförd eller nedärvd bild av militären som man nu gjort till sin.

*En gång i Libanon, när israelerna bombade elverket och det blev mörkt tände farfar en lykta och samlade oss barn och berättade om sina minnen från när han stred emot israelerna. Jag fick hans basker; har den på befälsrummet.*⁴⁵

Militär självbild bland yrkesmilitärer; ära och symbolik går hand i hand med stoltheten över arv och värv, precis som Huntington och Moskos beskriver det.⁴⁶

Tillhörigheten stark

Försvarsmakten upplevs integrerande och tillhörighetskänslan beskrivs som stark. Flera respondenter beskriver en känsla av integration och tillhörighet som kommit allteftersom värnplikt eller anställning fortskridit. Kamratskapet, att accepteras, och tillhörighet i ens nya hemland.

*Det var först i Försvarsmakten som jag kände mig svensk på riktigt. Här hittade jag mig själv. Innan dess hade jag mest varit en invandrare. Känslan när jag fick mitt förbandsmärke; jag var en i gänget, en i förbandet. Så hade jag aldrig känt innan.*⁴⁷

Att självförverkligas sorterar under Battistellis postmoderna incitament. Emellertid förefaller det här handla om en existentiellt betingad form av självförverkligande. Respondenterna beskriver det som existensberättigande, återupprättad självkänsla och tillhörighet till samhället.

*När jag bär uniformen på stan så är jag svensk. När jag har den svenska flaggan på armen så är det ett bevis på att jag är en del av Sverige.*⁴⁸

⁴³ Lee Gibson et al. "Parental influence," 525-541.

⁴⁴ Respondent, Intervju 2018-02-09 (B).

⁴⁵ Respondent, Intervju 2018-01-23 (A).

⁴⁶ Huntington, *Soldier and State*, Kapitel 3; Moskos "Institution to Occupation," 41-50.

⁴⁷ Respondent, Intervju 2018-01-24 (A).

⁴⁸ Respondent, Intervju 2018-02-09 (B).

Viktigt att beakta vid analys av de paleomoderna sidorna av respondenternas motiv är att de som beskriver denna ideologiska hänförelse och tillhörighet redan har anställning i Försvarsmakten. Man beskriver vad man har och upplever nu. Var det ideologin och tillhörigheten som lockade till Försvarsmakten, eller är den snarare ett framväxt incitament för att stanna kvar? Kan det rent av vara frågan om en undermedveten efterhandskonstruktion och kognitivt bias som gör att somliga motiv upplevs starkare än andra? Påverkar intervjuens betingelser informanten att tala och resonera på vissa vis?

Det är enkelt att relatera respondenternas berättelser till Huntington och Moskos; de beskriver just hur militärer föds och göds av kamratskapet, tillhörigheten och altruistisk offervilja.⁴⁹ På den direkta frågan om den starka ideologiska/altruistiska framställningen hos en soldat varit drivkraft för att *söka sig till* eller *stanna i* Försvarsmakten svarar soldaten följande:

*Sverige räddade livet på min familj. Hade det inte varit för Sverige så hade jag levt i Syrien idag. Om jag levt. Jag är skyldig Sverige något för mitt liv, förstår du?*⁵⁰

Något entydigt bevis är svårt att finna; det förefaller till syvende och sist som om altruism och en önskan om delaktighet varit bidragande i sökandet efter något ideologiskt betingat.

Moderna incitament

Trygghetsaspekter tillhör Battistellis moderna perspektiv och är ofta förekommande under intervjuerna. Respondenterna redovisar klassiska materiella trygghetsincitament som att ha råd med lägenhet, bil, SL-kort eller räkningar som skall betalas. Sådana behov förefaller vara kopplade till hur livet och samhället ser ut i Sverige; det går inte att bortse från dem. Därmed är de materiella trygghetsincitamenten heller inget som respondenterna talar med särskild emfas kring, de bara finns där. Starkare förefaller en annan trygghetsaspekt vara; tryggheten i Sverige.

*Mamma tog med oss tillbaks till Somalia ett år för att vi skulle fatta hur tryggt och bra vi har det i Sverige och inte bli bortskämda. De har inte tryggheten där, som vi har här. Vi har allt. De har ingenting.*⁵¹

Tryggheten med att leva i Sverige värderas högt. Den som sett och upplevt krig bär med sig något som förefaller öka uppskattningen för tryggheten som ens nya land erbjuder. Här tangerar de moderna krafterna emellertid de paleomoderna och tryggheten närmar sig ideologiska former; delaktigheten i att förvalta Sveriges trygghet, t.ex. genom Försvarsmakten blir viktig.

⁴⁹ Huntington, *Soldier and State*, Kapitel 3; Moskos "Institution to Occupation," 41-50.

⁵⁰ Respondent, Intervju 2018-02-09 (A).

⁵¹ Respondent, Intervju 2018-02-12 (B).

Mat på bordet - också på släktingarnas

De klassiskt materiella trygghetsincitamenten sätter Battistellis teori på prov. Att motivera sitt yrke med att ha råd med mat på bordet är att åberopa moderna incitament. Men är detta fortfarande giltigt om någon annan (än den västerländska kärnfamiljen) får del av maten? Battistellis moderna perspektiv har problem med att omfatta kollektivistiska samhällets självupppoffrande familjeorientering, som i många fall måste rymma också altruistiska drivkrafter.

I kollektivismen blottas nämligen intressanta perspektiv på trygghet; ett slags altruistiskt förhållande till trygghet. Intervjuerna beskriver självupppoffrande ansvar om varandra i familjen och individens underordnande kollektivets trygghet, vilket noterats också i andra studier.⁵² En av studiens respondenter beskriver hur han ofta skickar pengar och saker till sin familj i hemlandet. På frågan om vilka i familjen som är kvar i hemlandet svarar han att det är hans kusiner och mostrar. Svaret belyser familjebegreppets innebörd i sammanhanget och låter ana att teorin kanske inte mäktar omfatta alla människor och kulturer. Att försörja familjen sorterar per definition under moderna incitament, men Battistelli avser [rimligtvis] en något mer begränsad familjekonstellation än så. Ej heller tar han höjd för försörjning av familjer spridda över jorden.

*Jag brukar skicka saker som de inte har där. Men mamma sänder massor med paket med kläder och sånt som de behöver. Hela tiden.*⁵³

Oaktat perspektiv så är drivkraften att vilja hjälpa sin familj vanlig. Att bidra med mat på bordet hos en familjevän eller att skänka sin gamla mobiltelefon till en släkting är självklart.

Materiella förtjänster och trygghet

Möjligheten att träna på arbetstid, ledighet efter övningar, eller bidraget till idrottsskor är aspekter på moderna incitament som många respondenter nämner. Emellertid förefaller få eller inga av sådana saker ha utgjort vad som ursprungligen lockat till Försvarmakten. Det är sådant som respondenterna, väl anställda, kommit att uppskatta och som bidragit till att man gjort Försvarmakten till sin. Avseende vad som styrkt stegen till Försvarmakten nämner respondenterna istället aspekter som lön, fast anställning och meritvärde. Liknande resultat syns i *Slutrapport Öppen dörr* som dessutom ser att förväntningarna på arbete är låga bland invandrare;

*Ju längre bort från Europa, desto lägre krav och förväntningar på ett arbete.*⁵⁴

⁵² Beyond Research, *Öppen dörr*, 11-13.

⁵³ Respondent, Intervju 2018-02-09 (B).

⁵⁴ Beyond Research, *Öppen dörr*, 16.

Meritvärdet med det militära nämns på omvägar under intervjuerna. Endast en informant, en soldat som fullgör grundutbildning, anger att själva meritvärdet varit direkt bidragande till att han mönstrat och ryckt in. Desto fler respondenter beskriver hur man påverkats av föräldrars uppfattning att det militära är meriterande. Åter kommer föräldrars influens på målgruppen i dager och bekräftar den amerikanska studien på området.⁵⁵

*Pappa hade själv varit militär. Han sa att det skulle vara meriterande för mig om jag gjorde lumpen så jag sökte.*⁵⁶

Flertalet respondenter redovisar beräknande resonemang kring varför de sökt sig till Försvarsmakten. Ofta framstår det som om det är ett *val av yrke*, snarare än att *prova på någonting*. Denna indikation går stick i stäv med tidigare forskning riktad mot ett tvärsnitt av rekryter, vilken indikerat att 80 procent av militära rekryter *bara testat* det militära och sällan har tänkt längre in i framtiden än de tre månaderna grundutbildning.⁵⁷

*Jag och polarna började ofta diskutera, djupt alltså, kring hur vi skulle komma ur det här [arbetslösheten i förorten]. Vi tänkte: vilka yrken kommer alltid att behövas? Militärer, poliser och de som styr landet!*⁵⁸

Pragmatismen och resonemangen kring lön och mat på bordet sorterar väl bland moderna incitament och respondenterna förefaller väl medvetna om vikten av en grund att stå på i livet. Dock förefaller skillnader avseende erfarenheter och syn på livet ställa Battistellis moderna perspektiv på kant; påfallande många av respondenterna uppvisar ett altruistiskt/ideologiskt förhållande till trygghetincitamenten.

Postmoderna incitament

Civilt dominerar de postmoderna krafterna; Ungdomsbarometern finner att de är avgörande då dagens unga väljer jobb.⁵⁹ Även i Försvarsmakten dominerar de. Inte minst i Utlandsstyrkan där de primära drivkrafterna befunnits vara egoistiska faktorer. Utlandstjänstgöring är något man gör framförallt för sin egen skull och ofta inte med några djupare altruistiska ambitioner.⁶⁰

⁵⁵ Lee Gibson et al. "Parental influence," 525-541.

⁵⁶ Respondent, Intervju 2018-1-31 (A).

⁵⁷ Beyond Research, *Hur behålla rekryter?* (Stockholm: Försvarsmakten, 2014), 11.

⁵⁸ Respondent, Intervju 2018-02-12 (B).

⁵⁹ Ungdomsbarometern, *Försvarsmakten*, 63-64.

⁶⁰ Augur Marknadsanalys, *Hur ska Försvarsmakten attrahera morgondagens anställda?* (Stockholm: Försvarsmakten, 2010).

Sådana forskningsresultat är intresseväckande i relation till denna studies respondenters förkärlek till utmaningar. Påfallande många av respondenterna anger att *utmaningen* varit starkt bidragande till valet av Försvarsmakten som arbetsgivare. Desto färre respondenter kan konkretisera vari denna utmaning ligger. Utlandstjänst eller äventyr nämns inte i någon omfattning. Snarare nämns utmaning som något som skulle kunna tillskrivas paleomoderna incitament. Det verkar handla om en självbild av att *vara en person som gillar utmaning*. Vad man istället talar om är personlig utveckling på ett djupare plan; om integration och utvecklad tillhörighet i samhället, vilka också sorterar bland paleomoderna incitament.

Oavsett post- eller paleomodern utveckling; värd att reflektera över är skillnaden i upplevd utmaning för en inrikesfödd respektive utrikesfödd svensk, att ens närma sig Försvarsmakten. Redan steget att våga mönstra tillsammans med nästan enbart etniska svenskar kan innebära en tröskel som kräver att man omfamnar just utmaningar. I synnerhet för den som inte känner sig trygg i samhället och som lider av svag tilltro till sin egen förmåga eller tillhörighet i Sverige:

De har inget självförtroende alls. Tror inte att de duger till något i samhället. Hoppar av grundskolan likgiltiga, övertygade om att man ändå aldrig kommer att bli en del av samhället Sverige. Jag har själv varit där och känt hopplösheten.⁶¹

Ur sådana berättelser växer reflektionen att många invandrare i Försvarsmakten besitter mod. Mod att utmana sig själva. Mod att utmana fördomar. Mod att våga förverkliga sig själv i en kontext som inte självklart är inkluderande och välkommande.

Och vad sker då värdegrundsarbetet inte räcker ända ner till skjutbanan. Då existensberättigande och tillhörighet trampas på. De Holländska och Belgiska studierna⁶² om utmaningar med att integrera invandrare i militären pga. organisationens kulturella förförståelse och brist på acceptans speglas även i denna studie. En respondent beskriver hur han istället för existensberättigande funnit utanförskap och trakasserier.

När jag ryckte in kom fänriken och sprättade bort Sverigeflaggan från min uniform och sade att jag inte förtjänade den. När vi skulle äta slängde befälet en banan på marken och sade att jag skulle låta som en apa och äta den.⁶³

⁶¹ Respondent, Intervju 2018-01-30 (A)

⁶² Manigart, "Diversity," 185-199; Richardson et al. "Diversity," 200-214.

⁶³ Respondent, Intervju 2018-01-24 (A).

Kontextuella/kulturella perspektiv på incitament

Under intervjuerna framträder en handfull aspekter som inte utan våld eller förenkling rymmer under något av Battistellis perspektiv. Dessa benämns kontextuella/kulturella och följer nedan.

Kontextuella faktorer – Sammanhang och förförståelse av vad militär är

Förförståelse för vad militär är och står för framstår som avgörande för om en individ frivilligt skall närma sig Försvarsmakten eller inte. Förförståelsen är i sig inget incitament för eller mot militärt engagemang; förförståelsen påverkar incitament i en eller annan riktning. I samverkan med föräldrarnas inflytelserika roll i många utomeuropeiska kulturer är förförståelse avgörande för om målgruppen skall söka sig till Försvarsmakten. Fenomenet syns inte för första gången i denna studie; svensk forskning har tidigare tangerat förförståelsens inverkan på rekrytering.⁶⁴

*Foreign-born individuals often take a negative view of people in uniform due to memories of the military in their country of origin, and many who come from areas devastated by war had traumatic experiences that do not incline them to seek a job in the military.*⁶⁵

Under intervjuerna återkommer exempel på hur förförståelse av militär påverkat i den ena eller andra riktningen. Alla respondenter bär på förförståelse; sin egen eller nedärvd.

*Polarn vägrade mönstra, var livrädd. Militärer var något man skrämde barn med när han växte upp i Kongo. Typ, går ni ut på kvällen så dödar militärerna er.*⁶⁶

Konkret innebär förförståelse att den kontext, *det sammanhang*, en människa upplevt eller upplever påverkar hennes förutsättningar för varseblivning och beslutsfattande. Tidigare upplevelser av vad militär är och står för präglar därför incitamenten för militärt engagemang. Förförståelsen kan betraktas mot bakgrund av det teoretiska ramverket och perspektiven på militärens roll i samhället. Svensk forskning pekar på att redan Försvarsmaktens transformation från värnplikt och samhällsförankring till institutionellt yrkesförsvaret, räckte för att påverka svenskars förförståelse av myndigheten som sluten, otillgänglig, manlig och hierarkisk.⁶⁷ Sådana rön kan säga något om vilken inverkan traumatiska erfarenheter av militär kan ha.

Många berättelser vittnar om vad som kan beskrivas som militärt sammelsurium; reguljära inhemska förband, fredsstyrkor (stundtals med tveksam agenda och pålitlighet), ockupationsstyrkor och miliser blandade om vartannat.

⁶⁴ Richardson et al. "Diversity," 200-214.

⁶⁵ Österberg, "Preparatory," 2.

⁶⁶ Respondent, Intervju 2018-02-09 (B).

⁶⁷ Beyond Research, *Förändringar i bilden av Försvarsmakten*, (Stockholm: Försvarsmakten 2015), 1-66.

*Där fanns inhemska libanesiska förband, syriska ockupationsstyrkor, indiska FN-förband och israelerna som bombade oss.*⁶⁸

Reguljära förband återges ofta ha samexisterat med milis och paramilitära grupperingar.

*De reguljära styrkorna såg man aldrig, de höll till på sina baser. Det var regimens milis man såg, de brukade arrestera folk för fel klädsel etc. Det fanns beväpnade gäng också, som lydde under mullor och kunde avrätta folk.*⁶⁹

I de fall fred och stabilitet präglat regionen har militären ändå ofta haft rollen av maktmedel och nyttjats på tveksamma sätt.

*Militären hade särskilda enheter som åkte runt i huvudstaden och plockade upp gatubarn som tvångsrekryterades.*⁷⁰

Att det respondenterna beskriver är fjärran militärsociologiska harmoni är inte förvånande; det finns anledningar till varför man lämnat länderna. Tillys postkoloniala militärer återspeglas i flera intervjuer och hans reflektioner väcker en tanke; kanske ser vi i dagens emigrantströmmar och demografiska omställning av Europa förlängningen av kolonialismen. Studien *Ethnic diversity in the British armed forces* antyder att så är fallet; man konstaterar att brittiska styrkor efter att ha ägnat århundraden åt att slåss mot koloniserade folk, nu är i behov av att rekrytera ättlingarna till dem.⁷¹

Kulturella aspekter - Familjeorientering

Respondenterna beskriver en kollektivistisk familjebild i vilken man tar hand om varandra i stor utsträckning. Detta kollektiva ansvar för varandra inom familj och släkt kvarstår trots att man befinner sig på skilda delar av jorden. Pengar, kläder och mat skickas runt jorden i själv-uppoffrande omsorg och här kommer Battistellis teori på kant. Det familjeorienterade altruistiska ansvar för varandras trygghet som respondenterna beskriver hemmahör lika mycket bland paleomoderna incitament som moderna.

Föräldrars starka inflytande hos målgruppen återkommer också under intervjuerna. Inte sällan framkommer berättelser om föräldrar med tunga incitament för eller mot det militära.

*Pappa blev förbannad när jag sade att jag ville göra lumpen. Han jade ju lämnat sitt hemland med oss för att vi skulle slippa krig.*⁷²

⁶⁸ Respondent, Intervju 2018-01-23 (A).

⁶⁹ Respondent, Intervju 2018-01-23 (B).

⁷⁰ Respondent, Intervju 2018-01-24 (A).

⁷¹ Dandeker et al. "Diversity," 148-150.

⁷² Respondent, Intervju 2018-01-30 (A).

*När mamma hörde att jag skulle göra lumpen fick hon panik. Hon berättade att rekryter tvingas springa i eld.*⁷³

Föräldrar och släktingar förutsätts sätta riktlinjer för sina barns val i livet och bär ansvar gentemot övriga i den sociala kretsen för att barnen bidrar till att uppbära dess anseende.

*I kulturen jag kommer ifrån äger föräldrarna sina barn.*⁷⁴

I och med föräldrarnas starka roll påverkas kvinnor extra mycket i de fall familjen härrör från länder och kulturer med sträng syn på kvinnors fri- och rättigheter. Föräldrars och släktingars incitament att låta en dotter eller kvinnlig släkting närma sig det militära förefaller avgörande för hennes faktiska möjligheter att göra det. Ofta är frågan dessutom kulturellt betingad. Tidigare forskning pekar på samma sak; familjen går före individen och utgör det främsta hindret för invandrarkvinnor att närma sig Försvarsmakten.⁷⁵

Kulturella aspekter - Heder och respekt

Hedersbegreppet är laddat. Inte sällan får begreppet och dess koppling till hedersvåld utgöra ammunition i massmedia och samhällsdebatt. Under intervjuerna framträder emellertid begreppet på ett sätt som gör det centralt för att förstå en typ av incitament som är i allra högsta grad verkliga. Flertalet respondenter nyttjar begreppet som någonting positivt; ett kapital man bör vara rädd om och värna. Hedern förefaller förknippad med ett pliktetiskt sätt att handla och resonera; som att det borde vara självklart för alla yngre att erbjuda sin sittplats på bussen till äldre. Och precis som att det borde vara självklart att ställa upp för och försvara sitt land.

Begreppet *respekt* är sammankopplat med heder. Utan heder ingen respekt. Och visar du ingen respekt så har du ingen heder. En respondent berättar om synen på militärer i hans hemland:

*Du vet, man lämnar plats för dem när de kommer på gatan. Inte för att man är rädd för dem, utan för att man har respekt för dem. För att de gör något för sitt land.*⁷⁶

Tveklöst utgör heder också trösklar och hinder för den som vill söka sig till det militära men råkar tillhöra en kultur vars hedersnormer förhindrar det. Åter är kvinnor utsatta.

*I vår kultur finns det ofta inte ens på kartan att en dotter skulle bli militär. Det är helt enkelt inte aktuellt. Inget man funderar över.*⁷⁷

⁷³ Respondent, Intervju 2018-01-31 (A).

⁷⁴ Respondent, Intervju 2018-01-23 (B).

⁷⁵ Beyond Research, *Öppen dörr*, 26.

⁷⁶ Respondent, Intervju 2018-02-09 (B).

⁷⁷ Respondent, Intervju 2018-01-30 (A).

På frågan *varför* framkommer att det största hindret är vad andra i omgivningen skulle säga eller tycka om ens dotter gick mot normen; därmed skulle hon stå utan det beskydd föräldrarnas heder stipulerar att de skall ge henne. Det är inte det militära i sig som anses dåligt för kvinnor, utan ett kvinnostigmatiserande grupptryck och föräldrars rädsla för att bryta mot normen.

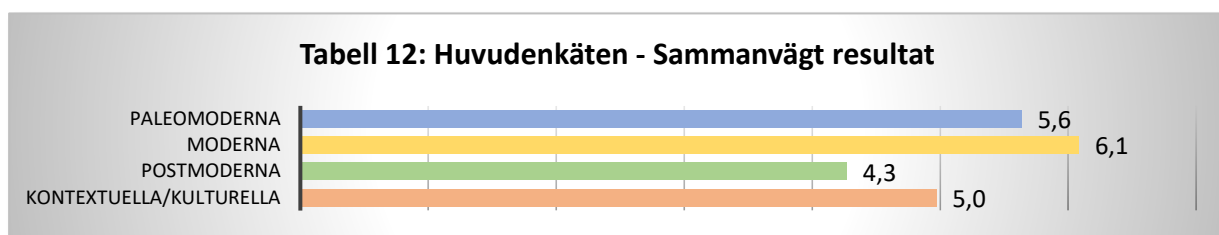
Just föräldrars bild av sina döttrars utsatthet nämns återkommande som det största hindret för kvinnor ut målgruppen att göra lumpen. Flera respondenter beskriver dock att de flesta farhågorna föräldrar har rör praktikaliteter som på många håll redan är avhjälpta i Försvarsmakten; att döttrar t.ex. skulle tvingas duscha och sova tillsammans med främmande män. Respondenterna ger bilden av att kunskap om förhållandena i Försvarsmakten skulle riva många av okunskap betingade murar.

Empiri från den kvantitativa enkätstudien

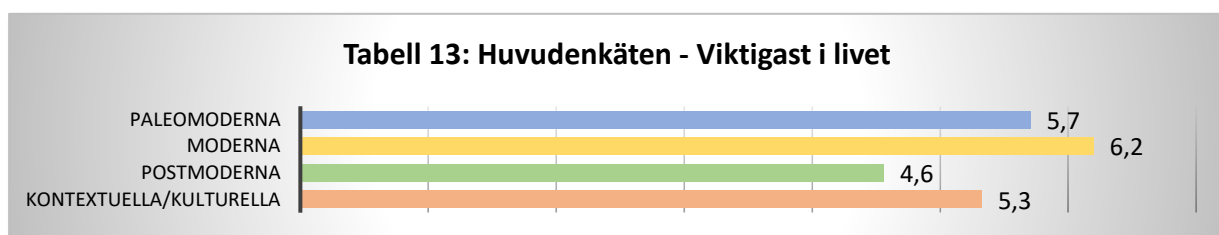
Nedan redovisas kvantitativ empiri inhämtad under fältarbetet. Totalt femtio enkäter ifylldes av deltagare vid *Rekryteringsmässan 2018* i Eskilstuna. Informanterna ombads skatta hur viktiga ett antal faktorer är för dem; *i livet* respektive *vid val av arbete*. Skattningen skedde på skalan 1 till 7, där 1 var helt oviktigt och 7 mycket viktigt. Utöver Battistellis tre vedertagna perspektiv på incitament; *paleomoderna*, *moderna* respektive *postmoderna* mätte enkäten också den preliminära kategori incitament som identifierats under studien; *kontextuella/kulturella* incitament.

Incitament	Viktigt i livet	Incitament	Viktigt vid val av arbete
<i>Paleomoderna</i>	Kamratskap och tillhörighet Att hjälpa de som behöver det Att få bidra aktivt till fred och demokrati	<i>Paleomoderna</i>	Att arbetet bidrar till något viktigt Att få göra något för mitt land Att jag får bra arbetskamrater
<i>Moderna</i>	Trygghet Att tjäna pengar Utbildning	<i>Moderna</i>	Att arbetet ger bra betalt Att arbetet ger meritvärde för framtiden Att jag får fast anställning
<i>Postmoderna</i>	Resor till spännande platser och kulturer Personlig utveckling och givande erfarenheter Äventyr	<i>Postmoderna</i>	Att jobbet gör mig känd och populär Att jag ständigt utvecklas på jobbet Att jobbet ger mig status
<i>Kontextuella/kulturella</i>	Min och familjens heder Att mina föräldrar är stolta över mig Att gå i familjens fotspår	<i>Kontextuella/kulturella</i>	Att mamma och pappa säger okej Mina föräldrars uppfattning Att kunna bidra ekonomiskt till familjen

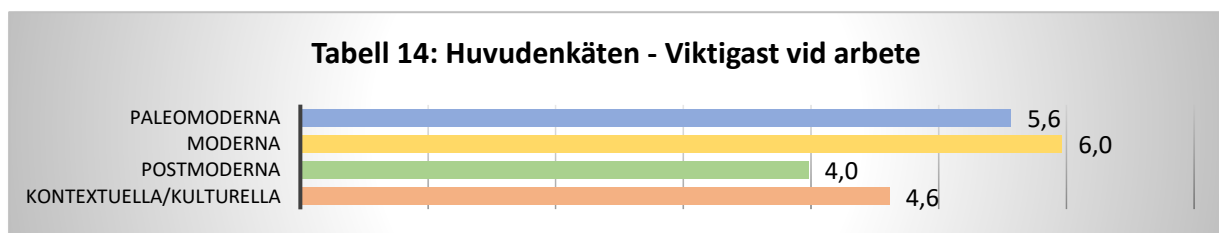
Bild 3: Huvudenkätens operationalisering av incitament

Tabell 12: Huvudenkäten - Sammanvägt resultat

Tabell 13: Huvudenkäten - Viktigast i livet

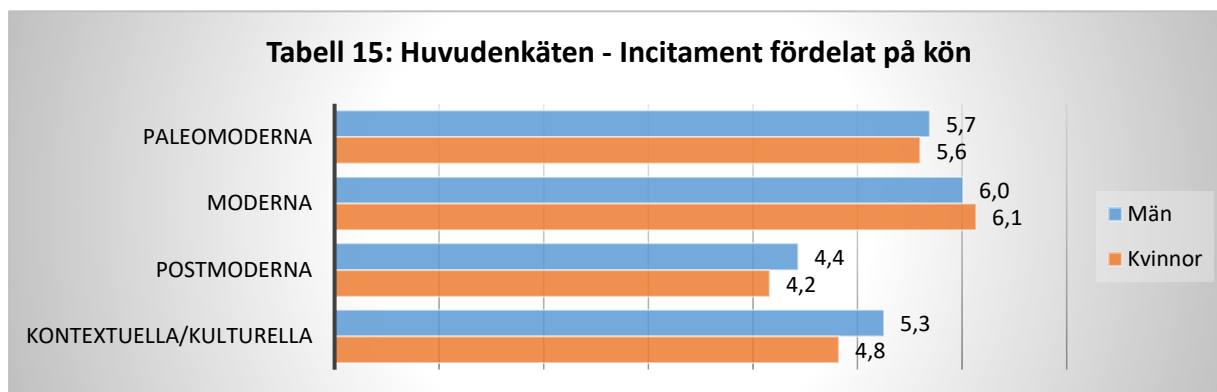
Tabell 14: Huvudenkäten - Viktigast vid arbete

Paleomoderna incitament

Paleomoderna incitament skattas högt i enkätsvaren; både altruistiska drag och värdet av kamrater och tillhörighet ligger högt i såväl *viktigt i livet* som *viktigt vid val av arbete*. Kvinnor skattar altruism och empati högre än män vilket korrelerar med tidigare Försvarsmaktsforskning baserad på enkäter om ungdomars livsstil. I Demoskop's *Livsstilsstudie* uppfattar sig kvinnorna som generösa, känsllosamma, ambitiösa och mänskliga emedan utländska män skattar sig själva diametralt motsatt kvinnorna.⁷⁸

Moderna incitament

De moderna incitamenten skattas högst i enkätsvaren; både sammanvägt (värde 6,1) och var för sig (6,2 respektive 6,0). Faktorer som *trygghet*, *fast anställning*, *utbildning*, *lön* och *meritvärde* dominerar. Generellt skattar kvinnor moderna incitament som viktigare än män. *Utbildning* med 6,8 mot 6,4 och *Trygghet* med 6,5 mot 5,8 exemplifierar detta. Avseende *meritvärde* skattar dock män faktorn högre än kvinnor (6,3 mot 5,7) vilket korrelerar med Demoskop's *Livsstilsstudie*. I densamma skall noteras att utländska kvinnor såväl som män skattar meritvärdet högre än etniska svenskar, och utgör deras strakaste argument *för* engagemang i Försvarsmakten.⁷⁹

Tabell 15: Huvudenkäten - Incitament fördelat på kön

Postmoderna incitament

De postmoderna incitamenten sticker ut med låg skattning. Vare sig status/popularitet eller äventyr/utmaningar får höga värden. Kvinnor förefaller värdera status i yrket lägre än män (3,2 respektive 4,0) vilket väcker frågan om det kan ha att göra med stereotypa förväntningar på yrkeslivet beroende på kön. Tidigare forskning har pekat på just invandrades låga förväntningar på jobb, och att kvinnor i gruppen värderar privatlivet desto högre.⁸⁰ *Ungdomsbarometern* som

⁷⁸ Demoskop, *Livsstilsstudie*, 46.

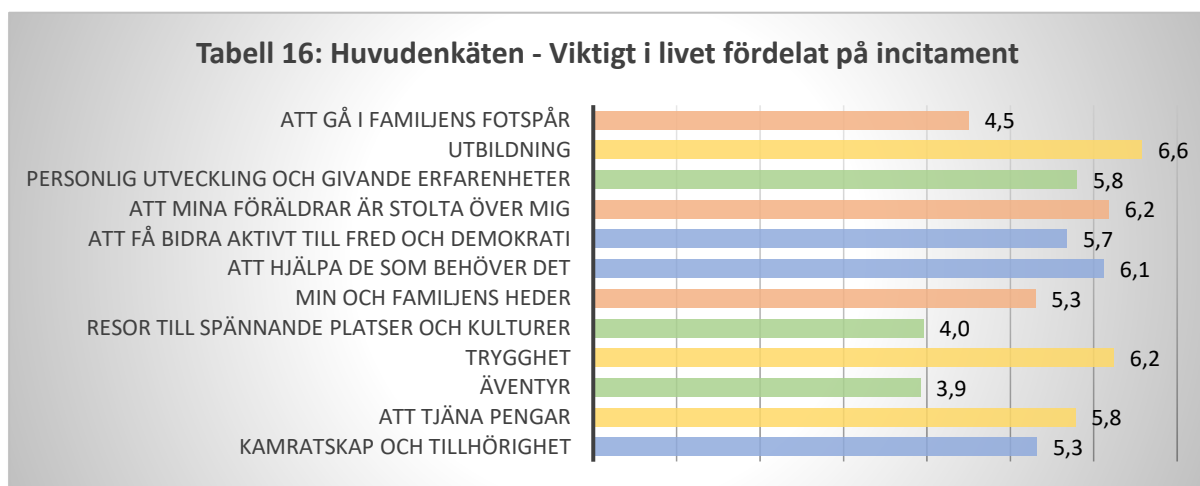
⁷⁹ Ibid, 118.

⁸⁰ Beyond Research, *Öppen dörr*, 16-17.

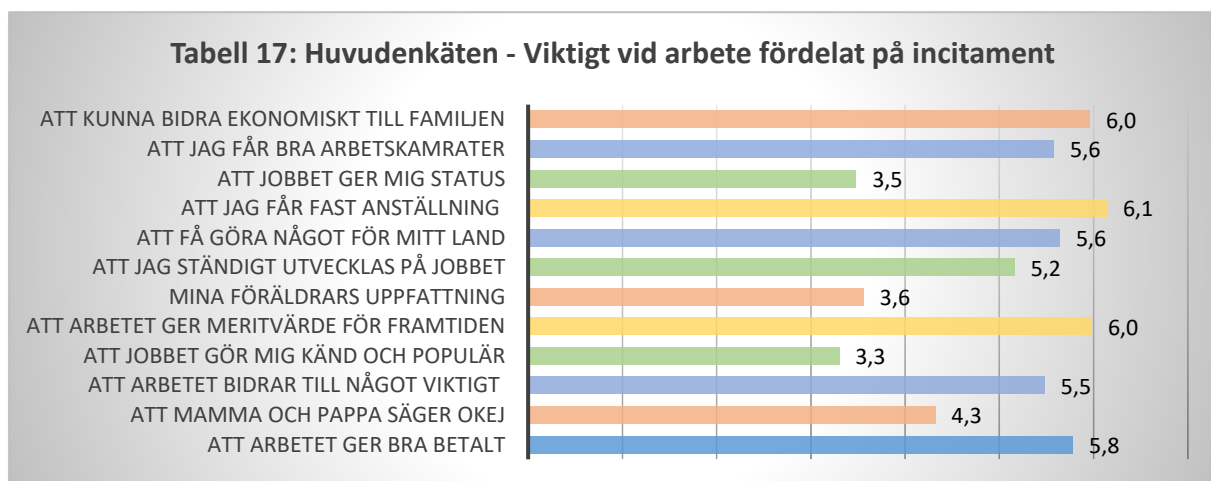
intervjuat ett *snitt av svenska ungdomar* finner, tvärtom denna studie, att postmoderna incitament är det allra viktigaste vid val av jobb.⁸¹

Kontextuella/kulturella incitament

Somliga incitament som identifierades i samband med studiens intervjuer kunde svårligen rymmas i Battistellis teori. *Kultur, familjeorientering och föräldrars starka inflytande* är exempel på sådana, varför de benämns *kontextuella/kulturella* incitament. Dessa skattas i enkäten lägre än de moderna och paleomoderna incitamenten, men som viktigare än postmoderna. Att *föräldrarna är stolta över en* (6,2) samt *att bidra ekonomiskt till familjen* (6,0) dominerar och skattas som tredje viktigaste faktor i respektive kluster. Endast de moderna incitamenten *utbildning* och *trygghet* respektive *fast anställning* och *meritvärde* skattas högre.

Tabell 16: Huvudenkäten - Viktigt i livet fördelat på incitament

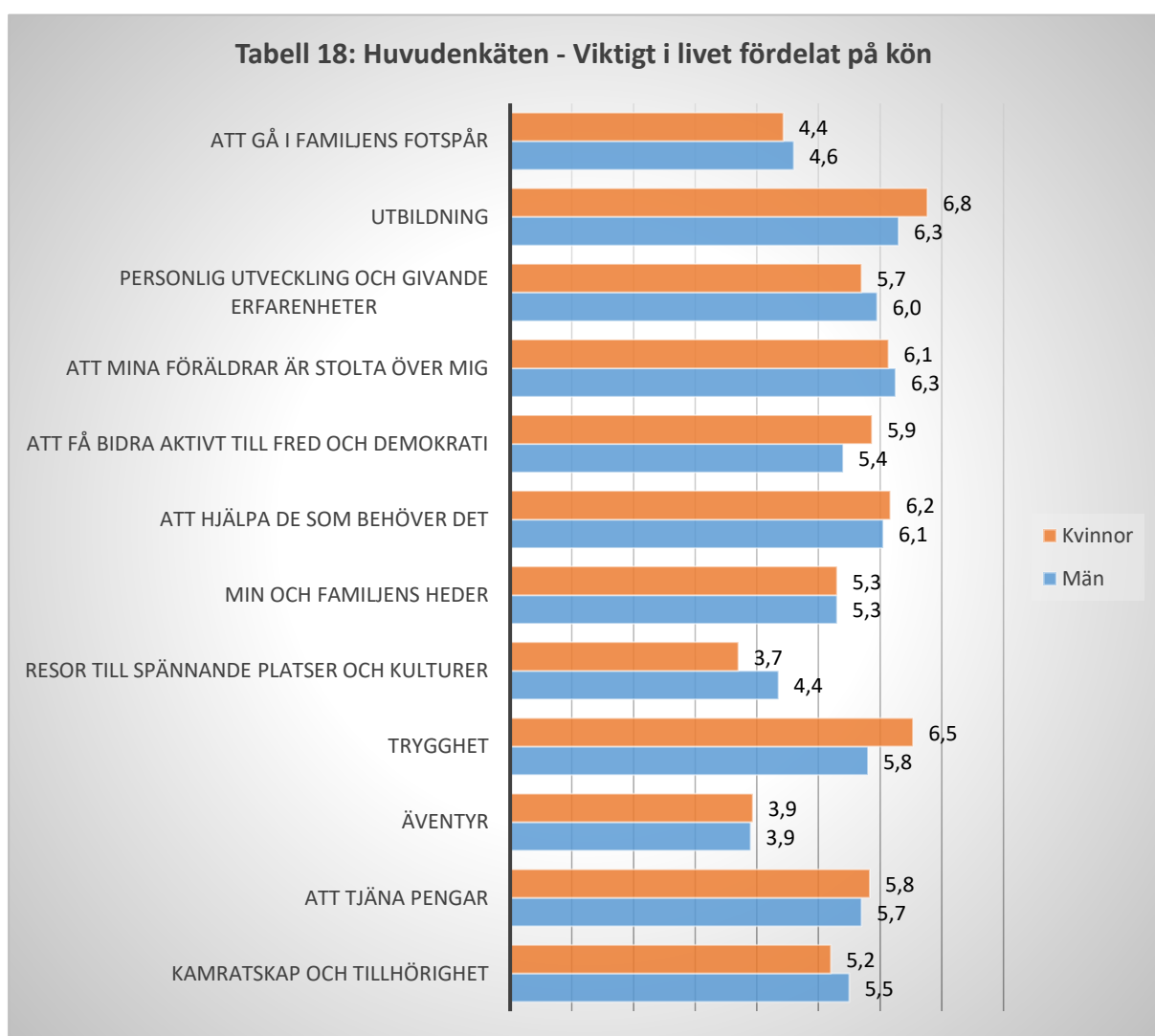

Tabell 17: Huvudenkäten - viktigt vid arbete fördelat på incitament

⁸¹ Ungdomsbarometern, *Försvarsmakten*, 63-63.

I kategorin *kontextuella/kulturella* incitament utmärker sig också intressanta skillnader mellan könen. Tankeväckande är att 10 av 30 kvinnor anger värdet 1 *helt oviktigt* på faktorn *föräldrarnas uppfattning om ett arbete*. Ytterligare fem kvinnor skattar faktorn som 2. I snitt skattas faktorn 3,10 hos kvinnor respektive 4,25 hos män. *Att pappa och mamma säger okej* (till ett arbete) skattas av kvinnor 3,90 respektive 4,95 hos män.

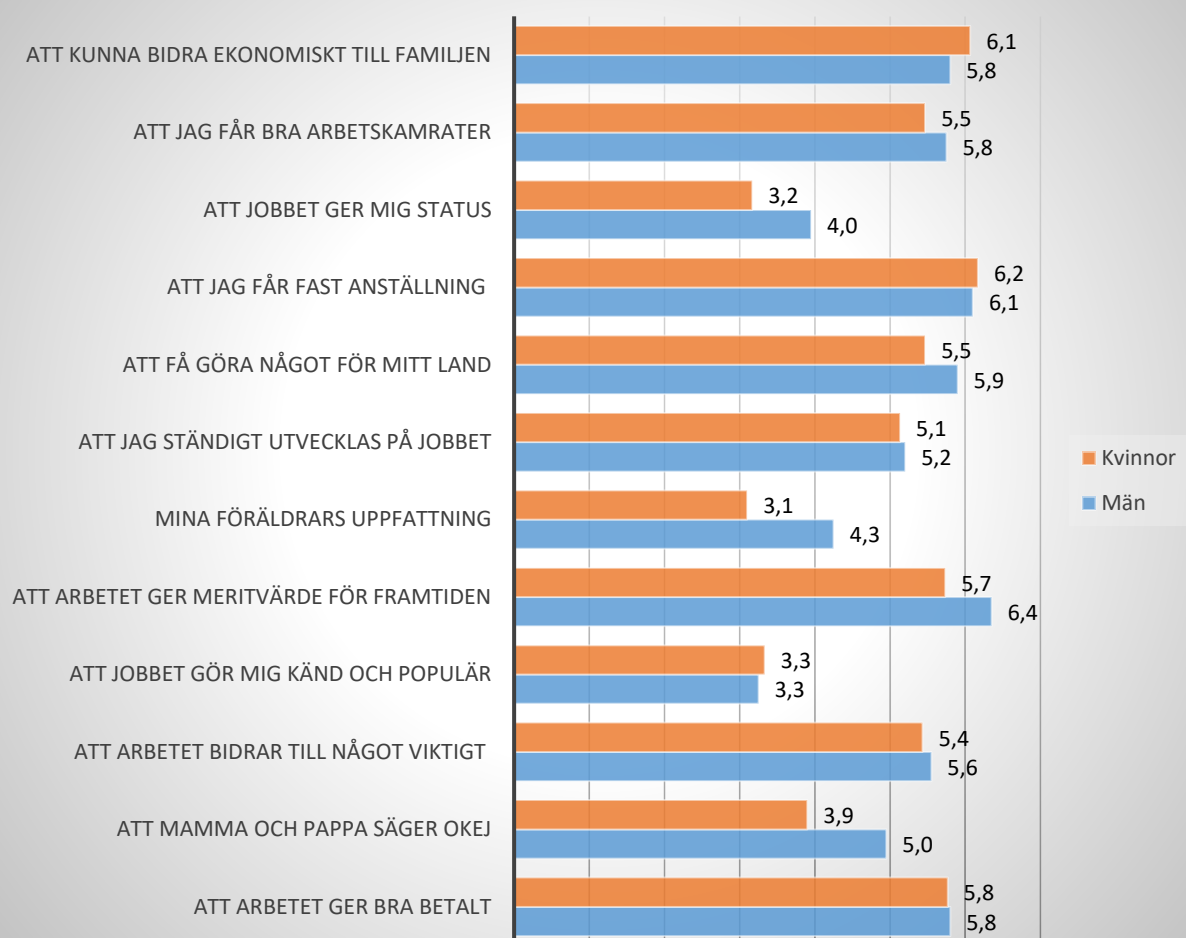
Liknande fenomen noteras i Demoskops *Livsstilsstudie*, i vilken utländska kvinnor skattar sin självständighet avsevärt högre än såväl etniska svenskar som utländska män. Samma undersökning finner att utländska kvinnor, då det gäller stora beslut i livet, påverkas av sina vänner i högre grad än av sina föräldrar.⁸²

Tabell 18: Huvudenkäten - Viktigt i livet fördelat på kön

⁸² Demoskop, *Livsstilsstudie*, 96.

Tabell 19: Huvudenkäten - Viktigt vid arbete fördelat på kön

Tabell 19: Huvudenkäten - Viktigt vid arbete fördelat på kön

5. Syntes & Slutsatser

Studien identifierar ett antal drivkrafter som utövar stark påverkan på målgruppen och finner att Battistellis teori kan förklara, eller bidra till förståelse om dessa enligt nedan. Understrykas skall dock att studien inte försöker förklara eller generalisera målgruppens incitament ur perspektivet att alla som inte är etniskt svenska ingår i en och samma grupp. Målgruppen är allt annat än en homogen grupp och studiens resultat måste förstås med det i beaktande. En viktig slutsats är istället att etniskt svenska ungdomar är *en grupp bland många andra* (i sig delbar på kvinnor respektive män etc.), och att varje grupp drivs av individuellt betingade incitament.

Vilka incitament har invandrare att söka militärtjänst i sitt nya hemland?

Trygghetsaspekter gör till att målgruppen söker sig till militären

Trygghetsaspekter förefaller utgöra de sammanvägt tyngsta drivkrafterna för målgruppens engagemang i Försvarmakten. Trygghet omnämns återkommande under intervjuerna och skattas i enkätstudien som det näst viktigaste i livet. För intervjuernas respondenter handlar det ofta om en existentiellt betingad trygghet; fred, frihet, rättigheter och det skyddsnät Sverige erbjuder. Denna form av trygghetsincitament förefaller för målgruppen uppstå i kontrasten mot tidigare upplevd otrygghet och är högst verklig.

Trygghet handlar också om materiella förutsättningar för trygghet såsom fast anställning, lön, meritvärde och utbildning. Under intervjuerna beskrivs denna typ av motiv som grundläggande och självklar. Enkätstudien skattar utbildning som viktigast av allt i livet och fast anställning som viktigast av allt då man söker ett arbete. Arbetets meritvärde skattas som näst viktigast.

Dessa resultat korrelerar med såväl EDA-studien som *Livsstilsstudien* och studien av *Förberedande Militär Utbildning*. Den senare knyter dessutom samman meritvärdet med föräldrarnas starka influens hos målgruppen, vilken återspeglas i intervjuer såväl som enkätstudie.⁸³

Familjebanden incitament starkare än individens

Föräldrarnas inflytande påverkar målgruppens incitament för militärt engagemang. Avgörande är föräldrarnas förförståelse för vad militär är och står för, samt kulturella aspekter som familjeorientering, heder och traditioner. Intervjuerna målar en bild av starka drivkrafter att gå i militära förfäders fotspår (då sådana finns) och huvuddelen respondenter beskriver föräldrarnas åsikter som viktiga, ofta självklara, i fråga om yrkesval etcetera.

⁸³ Österberg, "Preparatory," 9-11.

Enkätstudien bekräftar föräldrarnas inflytelserika roll. Att ens föräldrar är stolta över en rankas som det tredje viktigaste i livet av enkätens faktorer. Däremot ger enkätens resultat bilden av att föräldrarnas inflytande över *val av yrke* är mindre viktigt än vad intervjuernas respondenter beskriver. Här måste frågan lyftas om enkätresultatet är påverkat av bias. Att under besök på en rekryteringsmessa ange i en enkät att föräldrarna bestämmer över ens yrkesval skulle kunna tänkas strida mot besökets hela syfte; att etablera kontakt med arbetsgivare. Intressant i sammanhanget är skillnaden avseende kön, vilken skulle kunna förklara delar av skillnaden mellan intervjuer och enkät. Av intervjuernas femton respondenter var fjorton män, medan nitton av femtio enkätinformanter var det. Förhållandevis många kvinnor i enkäten anger att föräldrarnas inflytande över yrkesval är *helt oviktigt*, vilket påverkar resultatet. Dock måste noteras att kvinnornas upplevda självständighet korrelerar med resultatet i Demoskop's *Livsstilsstudie*.⁸⁴

Att föräldrars uppfattning är viktig för ungdomars yrkesval bekräftas av studien *Parental influence on youth propensity to join the military*. Studien konstaterar att föräldrar står för det mest basala i sina barns kunskaper om arbete och yrkesval.⁸⁵ Svenska studier förstärker bilden av de starka familjebanden och individens underordnade roll i förhållande till kollektivet;

*Att bryta upp från familjen är inte något självändamål. Snarare tvärtom. Det är viktigt att upprätthålla familjebanden snarare än att preparera individen för självständighet.*⁸⁶

Kollektivt ansvar för varandra i familjen återkommer under intervjuerna och accentueras av enkätresultaten. *Att kunna hjälpa familjen ekonomiskt* rankas som det tredje viktigaste (efter *fast anställning* och *meritvärde*) vid val av arbete. Att hjälpa sin familj och bidra till dess trygghet är en plikt som inte upphör, utan snarare förstärks, om familjen splittras över olika delar av jorden. Ansvar för familjen kan dessutom omfatta många individer; inte sällan tillhör mosttrar, kusiner, nära vänner osv. också familjen. Denna familjebild syns även i tidigare forskning:

*För majoriteten innebär begreppet familj en hel släkt. Det är ej ovanligt att familjen omfattar ca 30 personer, som alla blandar sig i uppfostran.*⁸⁷

Flera respondenter placerar något ideologiskt i familjebilden; man beskriver en bild av ett starkt kollektiv som håller ihop i med- och motgång. Härvidlag framstår familjeorienteringen som

⁸⁴ Demoskop, *Livsstilsstudie*, 93.

⁸⁵ Lee Gibson et al. "Parental influence," 538.

⁸⁶ Beyond Research, *Öppen dörr*, 11.

⁸⁷ *Ibid*, 11.

något av en plikt som påverkar viktiga beslut i livet. Respondenternas beskrivning av familj och kollektivt ansvar är inte avlägsen Janowitz beskrivning av familjer till soldater/officerare; individer med kraft att försörja flera backas upp av hela familjen.⁸⁸

Ett yrke med trygghet och som medger förutsättningar att stödja familjekollektivet är högt prioriterat i livet. *Slutrapport Öppen dörr* finner liknande resultat; invandrarungdomar beskriver just trygghetsaspekter som avgörande vid yrkesval, medan helsvenska ungdomar prioriterar personlig utveckling och karriärmöjligheter.⁸⁹

Ideologiska och existentiella incitament bidrar till att målgruppen stannar

De ideologiska krafterna är starka hos målgruppen. Dels avspeglas de i de starka familjebanden, men också i beskrivningen av relationen till ens nya land; till Sverige. Flera respondenter målar upp starka berättelser om att processen att *bli svensk* och vilken djup grad av existentiellt självförverkligande det innebär. Asyl, uppehållstillstånd, svenskt medborgarskap och svenskt pass beskrivs ofta som starka symboler. Inte sällan minns respondenterna exakt vilket datum de erhållit dessa markörer för tillhörighet till Sverige. Även symboliken i att bära den svenska flaggan på uniformen, eller att höra nationalsången nämns som mycket stark hos respondenter. Bland enkätresultaten framstår de ideologiska krafterna (undantaget den ideologiska familjeorienteringen) som svagare. Resultatet kan ha att göra med att informanterna befunnit sig kortare tid i Sverige än intervjuernas respondenter, men också med att de senare i och med sin anställning i Försvarsmakten hunnit bygga upp en *militär självbild* i likhet med Moskos teori.

Nämnas skall att flera informanter under mässan stannar och småpratar en stund efter att ha fyllt i enkäten. Återkommande nämns vilket år, månad eller datum man förväntar sig erhålla sitt svenska medborgarskap. Att medborgarskapet har ett starkt symbolvärde är uppenbart.

Kraften i symbolik och självbild av att vara del av något ideologiskt hedervärt beskrivs också av Janowitz som talar om *fighter spirit*; en självvupoffrande, altruistisk relation till risken att dö/skadas för sitt land.⁹⁰

Många respondenter redogör för just hög offervillighet när det kommer till att ge något tillbaka till sitt nya land. Sådana ideologiska krafter tycks i Försvarsmakten ha slagit rot, vuxit sig starkare och burit frukt; flera respondenter redogör för en aldrig tidigare upplevd tillhörighet och svenskhet sedan de i Försvarsmakten blivit del av något större.

⁸⁸ Janowitz, *Professional Soldier*, 175-195.

⁸⁹ Beyond Research, *Öppen dörr*, 11.

⁹⁰ Janowitz, *Professional Soldier*, 31-36.

Svensk forskning pekar på att också psykologiska drag hos individen har avgörande roll för vem som frivilligt engagerar sig i Försvarsmakten, t.ex. att altruistiska drag som empati och omsorg om andra är ofta förekommande bland dem som frivilligt engagerat sig ytterligare efter sin värnplikt.⁹¹ Även om studiens målgrupp inte studerats avseende beredvillighet för utlandstjänst så uppvisar den påfallande hög grad av altruism och omsorg om andra.

Om de ideologiska krafterna är sprungna ur psykologiska personlighetsdrag, kultur och uppfostran eller en efterhandskonstruerad självbild kan denna studie inte avgöra. Otvetydigt är att de ideologiska krafterna är starka och bidrar till att målgruppen stannar i Försvarsmakten.

Hur kan invandrares motivation till militärtjänst förklaras utifrån Fabrizio Battistellis militärsociologiska teori om perspektiv på incitament?

Moderna incitament driver första och andra generationens invandrare till Försvarsmakten

Moderna incitament förefaller driva målgruppen att söka sig till Försvarsmakten. Battistelli talar här om sådant som är till nytta i ens liv, exempelvis meritvärde och arbetslivserfarenhet.

*To learn things that could be useful to one's career or [...] civilian life.*⁹²

De moderna incitamenten sammansmälter dock stundtals med de paleomoderna. Målgruppens kulturellt betingade, ofta mycket starka, familjeorientering och altruistiska ansvar att sörja för varandras trygghet ryms inte utan våld i Battistellis teori. Hybriden *Moderna-paleomoderna* incitament är något annat och måste för att förstås tillskrivas en egen kategori.

Paleomoderna och postmoderna incitament bidrar till att målgruppen stannar

Paleomoderna incitament utövar starka krafter för att individer ur målgruppen skall stanna i Försvarsmakten då de väl sökt sig dit. Battistelli beskriver ideologiska drivkrafter som t.ex. önskan att göra något för sitt land, vilket studiens respondenter vidimerar.

Emellertid uppenbaras också här en svårplacerad hybrid av incitament. Den ideologiska relationen till sitt nya land som hos respondenterna berättar om, går hand i hand med en djup och existentiellt betingad form av självförverkligande. Att bli accepterad i samhället; att bli svensk. Således existerar hos målgruppen en ännu hybrid som inte förklaras av Battistellis teori: den *paleomoderna-postmoderna*.

⁹¹ Rydstedt et al. "Psychological Characteristics," 1-11.

⁹² Battistelli, "Peacekeeping," 471.

Kontextuella/kulturella incitament är avgörande för målgruppens livsval

Studien finner att två kulturellt och kontextuellt betingade hybrider av incitament i hög grad påverkar målgruppen, i vardagen såväl som vid livsval. Hybriderna skulle enligt Battistellis taxonomi kunna benämnas *moderna-paleomoderna* respektive *paleomoderna-postmoderna*.

Emellertid ryms de två svårligen i Battistellis teori, utan att de kontextuella och kulturella krafter som påverkar målgruppen negligeras. Härav förtjänar de, enligt studiens resultat, ett eget perspektiv: *kontextuella/kulturella incitament*. Dessa är att betrakta som modifierare eller stimuli som påverkar övriga incitament parallellt, snarare än ett perspektiv sidoordnat övriga.

Kontextuella faktorer

Människans sammanhang och *förförståelse därav*, påverkar själva grundförutsättningarna för att en individ i målgruppen att söka Försvarmakten eller inte. Givet föräldrarnas inflytelserika roll hos målgruppen är dessas förförståelse av militär ofta helt avgörande för om barnen ska initiera ett militärt engagemang. Detta innebär att även andra en generationens invandrare i hög grad påverkas av kontext som hen själv inte upplevt eller känner till. Sammanhang långt tillbaks i tiden och på platser fjärran Sverige kan påverka ungdomars relation till Försvarmakten idag. Positiv kontext, i studien ofta gestaltat av militära släktingar, förstärker sannolikheten att en individ söker sig till det militära. Negativ kontext, i studien exemplifierat som föräldrars traumatiska erfarenheter av militärer och krig, minskar i sin tur sannolikheten. Tidigare forskning berör också problematiken och finner att exempelvis Somalier och Eritreaner påverkats negativt av tidigare kontakt med militärer.⁹³ Av logiska skäl har ingen av studiens respondenter haft så negativ förförståelse av militärer att hen valt att inte söka sig till Försvarmakten.

Att inte ha intervjuat någon som aktivt valt att *inte* söka Försvarmakten får anses vara en av studiens svagheter. Flera respondenter uppger emellertid att de, om föräldrarna sagt nej till engagemang i Försvarmakten, omedelbart och utan protest hade givit upp sådana ambitioner.

Kulturella faktorer

Kulturella faktorer förefaller förstärka den påverkan kontexten utövar på målgruppen. En ofta stark familjeorientering där kollektivet går före individen påverkar målgruppens möjligheter. Dessutom har hedersbegreppet betydelse och i synnerhet tycks målgruppens kvinnor påverkas. Flera av respondenterna uppger att de ser militärt engagemang hos kvinnor ur målgruppen som

⁹³ Beyond Research, *Öppen dörr*, 22.

positivt, men likväl föga sannolikt givet den hämsko kulturella faktorer utgör. Fenomenet bekräftas i *Slutrapport Öppen dörr* som bland annat konstaterar att:

*Kvinnan blir självständig sent, senare än mannen. För kvinnan finns en, enligt föräldrarnas önskemål, utstakad väg att gå som lämnar lite utrymme för individuella val och önskemål.*⁹⁴

Oaktat hur kontext, kultur och förförståelse påverkar målgruppen så förefaller öppenheten för att ta till sig kunskaper om vad Försvarsmakten står för vara stark. Förförståelse och hämskor till trots så verkar det finnas en tendens att låta incitamenten *för* militärt engagemang segra över incitamenten *emot*. Förutsättningen är upplysning till oroliga föräldrar och synliggjorda positiva incitament. Tidigare studier pekar på samma sak; aktiviteter där intresserade får testa det militära, prova att genomföra rekryteringstester etcetera har starkt rekryterande effekt. – I synnerhet om de militärer som leder och närvarar vid aktiviteterna själva representerar gruppen som deltar.⁹⁵

⁹⁴ Beyond Research, *Öppen dörr*, 11-13.

⁹⁵ Johan Österberg, Emma Jonsson, Carolina Brandow, Ellinor Klockare, Bo Eriksson, *Metodutveckling för effektivare rekrytering av särskilda målgrupper*, (Stockholm: Försvarshögskolan, 2017), 16-21; Brundtland Steder et al. *Breaking Away*, 15.

6. Diskussion

Diskussion rörande studiens resultat

Resultatet visar att första och andra generationens invandrare i Sverige uppbär och till del drivs av renodlade incitament enligt Battistellis teori. Därtill visar resultatet att hybrider av tidigare ouppmärksammade incitament påverkar målgruppen starkt; *kontextuella/kulturella* incitament.

Resultatet förklaras av målgruppens naturliga koppling till kulturer och kontexter som avviker från västerländsk. Inte minst spelar altruistiska familjeorienterade sedvänjor samt element av ideologi och hederskultur roll. Individens egna eller överförda förförståelse av militärens roll i samhället påverkar också i hög grad förutsättningarna för militärt engagemang. I positiv såväl som negativ bemärkelse. Detta kan tolkas som att Battistellis teori om incitament i första hand har förklaringskraft på västerländsk kultur och kontext, samt att de senare årens demografiska förändring av Europa⁹⁶ bidrar till att minska teorins relevans även där.

Ett teoretiskt bidrag från resultatet är att Battistellis teori, för att äga fortsatt relevans, behöver kompletteras med ytterligare perspektiv på incitament. Denna studie föreslår ett *kulturellt/kontextuellt* perspektiv bland de tre befintliga, men håller dörren öppen för vad framtida forskning kan komma att bevisa eller motbevisa.

Ett empiriskt bidrag från resultatet är att Försvarsmakten, med ökande nationellt fokus, har en potentiellt högavkastande målgrupp för rekrytering bland första och andra generationens invandrare. Givet Battistellis slutsats att individer med moderna och paleomoderna incitament har de bästa förutsättningarna för nationell rutintjänst⁹⁷ är målgruppen lovande. En mer pragmatisk konsekvens är att åtgärder måste vidtas för att nå ut till gruppen. Försvarsmakten måste bli mer synlig i områden där målgruppen befinner sig och redan Försvarsmaktsanställda ur gruppen är de som måste synas för att gestalta möjligheterna.

Studiens resultat går stick i stäv med tidigare forskning som företrädevis identifierat post-moderna incitament för militärt engagemang. Denna divergens förklaras av att tidigare forskning främst undersökt incitament för militärt engagemang i samband med internationell tjänst, och dessutom omfattat andra analysenheter.

⁹⁶ Münz, "Aging and Demographic Change," 1.

⁹⁷ Battistelli, "Peacekeeping," 482.

Reflektion rörande studiens svagheter

Fältarbetets reliabilitet stördes av ett fåtal av respondenterna beordrats att delta. Befälet hade i all välmening uppmanat sina soldater att delta, vilket de uppfattat som order. Då detta faktum framkom innan intervjuerna påbörjades kunde åtgärder i intervjuernas betingelser vidtas för att minska konsekvenserna. Språkliga bias störde enkätstudien. Många av rekryteringsmässans besökare var SFI-elever vilka ej behärskade svenska tillräckligt för att genomföra enkäten. Härav visade sig endast femtio enkäter användbara, vilket påverkar studiens representativitet menligt.

Reflektion rörande fortsatt forskning

Denna studies resultat indikerar att invandrare är en potentiellt högavkastande målgrupp för Försvarens rekrytering, men att åtgärder behöver vidtas för att nå ut till den. Försvarens makt behöver synas och höras mer bland de ungdomar man vill rekrytera, och deras föräldrar. Budskapen behöver härtill vara riktade mot de drivkrafter och incitament som speglar gruppen. Studiens indikation att incitament för militärtjänst varierar med målgruppen accentuerar behovet av mer kunskap om underrepresenterade grupper som kvinnor och utrikesfödda. Faktum är att viktig information om båda dessa målgrupper finns tillgänglig för forskning förutsatt att berörda myndigheter sammanställer den. *Rekryteringsmyndigheten* har resultatet från de 90 579 enkäter i *Beredskapsunderlaget* som tillsänts alla svenska medborgare födda 1999. Underlaget berättar mycket om incitament för att söka sig till det militära, åtminstone gällande de 84 281 individer som svarat på enkäten.⁹⁸ Vad myndigheten saknar är information om vilka av de svarande som är kvinnor respektive män och invandrare respektive etniska svenskar. Okänt är också vilka de drygt 6000 personer är som inte svarat. All sådan information har *Svenska Statistiska Centralbyrån*. Härvid är inriktningen på fortsatt forskning uppenbar; men hjälp av nämnd information kan denna studies resultat verifieras, eller vederläggas med god säkerhet. Härtill kan värdefull information om underrepresenterade grupper i Försvarens makt utvinnas.

Reflektion rörande särskilda satsningar på frivillighet och rekryteringskraft

Regeringens personalförsörjningsutredning fastställer att särskilda satsningar måste vidtas för att främja frivilligheten och öka Försvarens maktens rekryteringskraft, samtidigt som forskare, stick i stäv med ovan, varnar för diskriminering i antagningsprocessen.⁹⁹

⁹⁸ Rekryteringsmyndigheten, *Beredskapsunderlaget 2017*, 4-5.

⁹⁹ Regeringskansliet, *En robust personalförsörjning*, 138; jmf. Jonsson, *Recruitment*, 6.

Kanske är det Försvarsmaktens rekrytering av underrepresenterade grupper som invandrare (och kvinnor), samt hanteringen av dessa i rekryteringsprocessen, som skall stå i fokus i de särskilda satsningar Regeringens personalförsörjningsutredning så tydligt stipulerar.

Studiens resultat indikerar att tryggheten och tillhörigheten i fast anställning och svenskt medborgarskap skulle utgöra kraftfulla incitament för invandrare att söka sig till Försvarsmakten. I USA kan medborgarskap berättigas av tjänstgöring i *US Armed Forces* (något som omfattar också de tjänstgörandes familjer) och Frankrike erbjuder medborgarskap till den som tjänstgjort tre år i exempelvis Främlingslegionen. I Tyskland pågår diskussioner om möjligheterna att fylla de glesnande leden i Bundeswehr med EU-medborgare utan tyskt medborgarskap.¹⁰⁰

Måhända borde Sverige övergå från att *kräva medborgarskap* av den som vill fullgöra värnplikt, till att *tilldela* medborgarskap till den som gör en insats för sitt nya land.

¹⁰⁰”U.S. Citizenship,” Hämtad 2018-02-21, <https://www.uscis.gov/us-citizenship>;”French Foreign Legion Recruitment,” Hämtad 2018-02-21, <http://en.legion-recrute.com/>;”Controversial move: Bundeswehr wants to recruit EU citizens,” Die Welle, Hämtad 2018-02-21, <http://p.dw.com/p/1Jgpa>.

7. Käll- och Litteraturförteckning

Litteratur

- Abrahamsson, Bengt. *Militärer, makt och politik: En skarpsinnig analys av militärerna som grupp och deras roll i det nutida samhället*. Stockholm: Prisma, 1971.
- Dandeker, Christopher, och David Mason. "Ethnic diversity in the British armed forces." i *Cultural Diversity In the Armed Forces*, av Joseph Soeters och Jan van der Muelen, 141-153. New York: Routledge, 2017.
- Esaiasson, Peter, Mikael Gilljam, Henrik Oscarsson, och Lena Wängnerud. *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 4. Stockholm: Norstedts Juridik, 2012.
- Hedlund, Erik, och Tibor Szvircsev Tresch. *Motivation to be a soldier: A comparison of eight countries*. Stockholm: Försvarshögskolan, 2017.
- Huntington, Samuel P. *The Soldier and the State: The Theory and Politics of Civil-Military Relations*. Harvard: Harvard University Press, 1985.
- Inglehart, Ronald. *The Silent Revolution*. Princeton: Princeton Legacy Library, 1977.
- Janowitz, Morris. *The professional soldier: a social and political portrait*. New York: Free Press, 2017.
- Manigart, Philippe . "Diversity in the Belgian Armed Forces." i *Cultural Diversity In the Armed Forces: An international comparison*, av Joseph Soeters och Jan van der Muelen, 185-199. New York: Routledge, 2007.
- ### Rapporter, artiklar och andra källor
- Battistelli, Fabrizio. "Peacekeeping and the postmodern soldier." *Armed Forces & Society* 23 (1997): 467-484.
- Augur Marknadsanalys. *Förändringar i bilden av Försvarsmakten*. Stockholm: Försvarsmakten, 2010.
- Beyond Research. *Förändringar i bilden av Försvarsmakten*. Stockholm: Försvarsmakten, 2015.
- Beyond Research. *Hitta Fler Lämpliga*. Stockholm: Försvarsmakten, 2012.
- Beyond Research. *Hur behålla rekryter*. Stockholm: Försvarsmakten, 2014.
- Beyond Research. *Slutrapport Öppen dörr*. Stockholm: Försvarsmakten, 2012.

- Brundtland Steder, Frank , o.a. "Breaking Away from a White Male Organization? Expert Opinions on Recruitment of Women and Ethnic Cultural Minorities." Inter-University Seminar, Chicago, 2017.
- Demoskop. *Livsstilsstudie unga*. Stockholm: Försvarsmakten, 2014.
- Eighmey, John. "Why Do Youth Enlist?" *Armed Forces & Society* 32 (2006): 307-328.
- Hedlund, Erik. "What Motivates Swedish Soldiers to Participate in Peacekeeping Missions." *Armed Forces & Society* 37 (2011): 180-190.
- Jonsson, Emma. *Recruitment of persons born abroad to the Swedish Armed Forces 2013*. Stockholm: Försvarshögskolan, 2013.
- Jonsson, Emma. *Rekryteringsunderlaget 2017*. Stockholm: Försvarshögskolan, 2017.
- Lee Gibson, Jennifer , Brian Griepentrog, och Sean Marsh. "Parental influence on youth propensity to join the military." *Journal of Vocational Behavior* 70 (2007): 525–541.
- Manigart, Philippe, o.a. *Why are young people attracted to the armed forces? A comparison between five countries*. European Defence Agency, 2017.
- Moskos, Charles. "From Institution to Occupation: Trends in Military Organization." *Armed Forces and Society* 4 (november 1977): 41-50.
- Münz, Rainer. *Aging and Demographic Change in European Societies: Main Trends and Alternative Policy Options*. Hamburg: Hamburg Institute for International Economics, 2007.
- Rekryteringsmyndigheten. *Beredskapsunderlaget 2017*. Karlstad: Rekryteringsmyndigheten, 2017.
- Richardson, Rudy, Jolanda Bosch, och René Moelker. "Cultural Diversity in the Dutch Armed Forces." i *Cultural Diversity in the Armed Forces: An international comparison*, av Joseph Soeters och Jan van der Muelen, 200-214. New York: Routledge, 2007.
- Richardson, Rudy, Tessa op den Buijs, och Karen van der Zee. "Changes in multicultural, Muslim and acculturation attitudes in the Netherlands armed forces." *International Journal of Intercultural Relations* 35 (2011): 580–591.

- Rydstedt, Leif, och Johan Österberg. "Psychological Characteristics of Swedish Mandatory Enlisted Soldiers Volunteering and Not Volunteering for International Missions." *Psychological Reports* 112 (2013): 678-688.
- Svenska Statistiska Centralbyrån. *Arbetsmarknadssituationen för hela befolkningen 15-74 år, AKU Andra kvartalet 2017*. Stockholm: Svenska Statistiska Centralbyrån, 2017.
- Tilly, Charles. *Coercion, Capital and European States*. Oxford: Blackwell Publishers, 1990.
- Ungdomsbarometern. *Försvarsmakten: specialanalys 2018*. Stockholm: Ungdomsbarometern, 2018.
- Österberg, Johan. "Preparatory Military Training: An Experiment in Integrating Minorities in the Swedish Armed Forces." *Res Militaris* 5 (2017): 1-12.
- Österberg, Johan, Emma Jonsson, Brandow Carolina, Klockare Ellinor, och Eriksson Bo. *Metodutveckling för effektivare rekrytering av särskilda målgrupper*. Stockholm: Försvarshögskolan, 2017.
- Österberg, Johan, och Leif Rydstedt. "Core values and attitudes among Swedish conscripts volunteering for international missions." *The Journal of Values-Based Leadership* 6 (2013): 1-10.

Offentligt tryck

- Regeringskansliet. *En robust personalförsörjning av det militära försvaret: betänkande av 2015 års personalförsörjning*. Stockholm: Regeringskansliet, 2016.

Elektroniska källor

- Die Welle. DW. den 12 08 2016. <http://p.dw.com/p/1Jgpa> (använd den 21 02 2018).
- French Foreign Legion. *French Foreign Legion Recruitment*. den 24 05 2013. http://en.legion-recrute.com/mdl/info_seul.php?id=39&block=26&titre=Can-a-foreign-legionnaire-become-French (använd den 21 02 2018).
- Rekryteringsmässan. *Rekryteringsmässan.se*. den 01 11 2017. <http://www.rekryteringsmassan.se/> (använd den 07 02 2018).
- Sveriges Riksdag. *Personuppgiftslag (1998:204)*. den 29 04 1998. http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/personuppgiftslag-1998204_sfs-1998-204 (använd den 24 02 2018).

USCIS. *U.S. Citizenship and Immigration Services*. den 17 01 2013.

<https://www.uscis.gov/us-citizenship> (använd den 21 02 2018).